БУТУН ДУНЕ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

8-йил чиқиши № 151 (1929) 2 август чоршанба 1961 йил

Баҳоси 2 тийин

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР КОМИТЕТЛАРИ, МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

Партиянинг ишончи комилки, совет кишилари КПСС-нинг янги Программасини ўзининг жонажон, энг муҳим иши деб, ўз ҳаётининг буюк мақсади ва коммунизм қуриш учун умумхалқ курашининг байроғи деб қабул қилади. Партия барча коммунистларни, бутун совет халқини — эркак ва аёл ишчиларни, эркак ва аёл колхозчиларни, ақлий меҳнат ходимларини ўз куч-ғайратларини Программада белгиланган тарихий вазифаларни муваффақият билан бажаришга сарф қилишга чақиради.

(Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг Программаси проектидан).

ПРОЕКТ

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ ПРОГРАММАСИ

ИККИНЧИ ҚИСМ

Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг коммунистик жамият қуриш соҳасидаги вазифалари

3. Халқ хўжалигига раҳбарлик ва планлаштириш)*

Коммунистик қурилишда товар-пул муносабатларидан, социализм даврида уларга хос бўлган янги мазмунга мувофиқ тўла фойдаланиш лозим. Бунда экономикани ривожлантиришнинг хўжалик ҳисоби, пул, баҳо, таннарх, фойда, савдо, кредит, молия каби омилларидан фойдаланиш катта роль ўйнайди. Бир бутун умумхалқ коммунистик мулк формасига ва коммунистик тақсимот системасига ўтиш билан товар-пул муносабатлари иқтисодий жиҳатдан ўз умрини тугатади ва барҳам топиб кетади.

Коммунистик қурилиш кенг авж олдирилган бутун давр мобайнида ижтимоий маҳсулотни ва миллий даромадни тақсимлашда бюджетнинг муҳим роли сақланиб қолади. Пул-кредит системаси янада мустаҳкамланади, совет пулининг қуввати ошади, сўмнинг харид қувватининг ўсиши асосида унинг қадри тобора ошиб боради, сўмнинг халқаро майдондаги роли мустаҳкамланади.

Хўжалик ҳисобини бутун чоралар билан кучайтириш, таннархни камайтиришга ва ишлаб чиқаришнинг рентабеллигини оширишга эришиш лозим. Баҳолар системасини коммунистик қурилиш вазифаларига, техника тараққиётига, ишлаб чиқариш ва истеъмолнинг ўсишига, ишлаб чиқариш харажатларининг камайишига мувофиқ ҳолга келтириб, баҳолар системасини доимо яхшилаб бориш керак. Баҳолар меҳнатга қилинган ижтимоий зарур харажатларни тобора кўпроқ акс эттириши, ишлаб чиқариш ва муомала харажатларининг қопланишини ва нормал ишловчи ҳар бир корхонанинг маълум фойда олишини таъминлаши лозим. Меҳнат унумдорлигини ошириш ва маҳсулот таннархини камайтириш заминида нархларни иқтисодий жиҳатдан асослаб туриб, систематик равишда камайтириш — коммунизм қуриш давридаги баҳолар сиёсатининг асосий йўлидир.

Совет жамияти жуда катта умумхалқ фондларига эга. Шунинг учун миллий бойликни сақлаш ва ундан тўғри фойдаланишда учёт ва контролнинг роли ўсиб боради. Тежамлилик, халққа қарашли ҳар бир сўмдан рационал фойдаланиш, маблағлардан усталик билан фойдаланиш, планли раҳбарликни ва хўжалик юритиш методларини тўхтовсиз яхшилаб бориш, уюшқоқликни ва онгли интизомни кучайтириш, халқ ташаббусини ривожлантириш совет жамиятининг коммунизм сари ҳаракатини тезлаштиришнинг қудратли манбаларидир.

II. ПАРТИЯНИНГ ХАЛҚ МОДДИЙ ФАРОВОНЛИГИНИ ЮКСАЛТИРИШ СОҲАСИДАГИ ВАЗИФАЛАРИ

Совет халқининг қаҳрамонона меҳнати қудратли ва ҳар томонлама ривожланган экономикани вужудга келтирди. Эндиликда бутун аҳолининг: ишчилар, деҳқонлар ва интеллигенциянинг фаровонлигини тез юксалтириб бориш учун ҳамма имкониятлар мавжуд. КПСС оламшумул-тарихий аҳамиятга эга бўлган вазифани — **Совет Иттифоқида ҳар қандай капитализм мамлакатидагига қараганда энг юксак турмуш даражасини таъминлаш** вазифасини ўртага қўймоқда.

Бу вазифа: а) чакана нархларни камайтириш ва аҳолидан олинадиган солиқларни бекор қилиш билан бир қаторда, меҳнаткашлар меҳнатининг миқдор ва сифатига қараб тўланадиган индивидуал иш ҳақини ошириш; б) жамият аъзолари ўртасида улар қилган меҳнатнинг миқдори ва сифатига қарамасдан, яъни бепул тақсимланадиган ижтимоий фондларни (билим бериш, даволаш, пенсия таъминоти, болалар муассасаларида болаларни боқиб тарбиялаш, коммунал хизматлардан бепул фойдаланишга ўтиш ва ҳоказоларни) кенгайтириш йўли билан амалга оширилади.

Аҳолининг реал даромадларининг кўпайиши товар массасининг ва хизмат кўрсатишнинг тез ўсиши билан, уй-жой ва маданий-маиший қурилишнинг кенг авж олдирилиши билан қопланади.

Аҳоли даромадларининг ўртача даражаси баробар бўлган тақдирда ҳам совет кишиларининг таъминланиш даражаси ривожланган капиталистик мамлакатлардаги аҳолининг таъминланиш даражасидан юқори бўлади, чунки Совет Иттифоқида миллий даромад жамият аъзолари ўртасида адолатли суратда тақсимланади ва паразит синфлар йўқ, буржуа давлатларида эса паразит синфлар миллион-миллион меҳнаткашларни талаш ҳисабидан жуда кўп бойликларни ўзлаштириб оладилар ва исроф қиладилар.

Партия Лениннинг, коммунизм қурилиши моддий манфаатдорлик принципига таяниши лозим, деган қоидасига асосланади. Яқин йигирма йил мобайнида меҳнатга ҳақ тўлаш меҳнаткашларнинг моддий ва маданий эҳтиёжларини қондиришнинг асосий манбаи бўлиб қолади.

Шу билан бирга юқори даромадлар билан нисбатан пастроқ даромадлар ўртасидаги тафовут тобора қисқариб бориши керак. Малакасиз ишчи ва хизматчилар оммасининг тобора кўп қисми малакали бўлиб боради, малака ва меҳнат унумдорлиги даражасидаги тафовутларнинг камайиши эса меҳнатга ҳақ тўлаш даражасидаги тафовутларнинг изчил қисқариши билан бирга боради. Бутун аҳолининг фаровонлиги юксалиб бориши билан даромадларнинг паст даражаси юқорироқ даражасига яқинлашади, деҳқонларнинг даромадлари билан ишчиларнинг даромадлари, кам ҳақ тўланадиган меҳнаткашларнинг даромадлари билан кўп ҳақ тўланадиган меҳнаткашларнинг даромадлари ўртасидаги, мамлакатнинг турли районларидаги аҳолининг даромадлари ўртасидаги тафовут тобора қисқариб боради.

Шу билан бир вақтда коммунизмга яқинлашиб борилган сари шахсий эҳтиёжлар ижтимоий истеъмол фондлари ҳисобидан кўпроқ қондириб борилади, ижтимоий фондларнинг ўсиш суръатлари меҳнатга тўланадиган индивидуал ҳақнинг кўпайиш суръатларидан ошиб кетади. Меҳнатга қараб тақсимлаш принципига ҳеч эҳтиёж қолмагач, яъни моддий ва маънавий бойликлар мўл-кўл бўлгач ва меҳнат жамиятнинг барча аъзолари учун биринчи ҳаётий эҳтиёжга айлангач, коммунистик тақсимотга ўтиш тугалланади.

а) БУТУН АҲОЛИ УЧУН ДАРОМАДЛАРНИНГ ВА ИСТЕЪМОЛНИНГ ЮҚОРИ ДАРАЖАДА БЎЛИШИНИ ТАЪМИНЛАШ

СССРда миллий даромад ҳажми яқин 10 йил мобайнида қарийб икки ярим марта кўпаяди, 20 йил мобайнида эса — тахминан беш марта кўпаяди. Аҳоли жон бошига тўғри келадиган реал даромадлар 20 йил мобайнида уч ярим мартадан зиёдроқ кўпаяди.

Яқин 10 йил мобайнида ишчи ва хизматчиларнинг реал даромадлари (ижтимоий фондларни ҳисобга олганда) ҳар бир ишловчи ҳисобига ўрта ҳисоб билан қарийб икки марта кўпаяди, 20 йил мобайнида эса — тахминан уч-уч ярим ҳисса кўпаяди. Шу ўн йилликнинг ўзидаёқ нисбатан кам ҳақ олувчи ишчи ва хизматчиларнинг реал даромадлари шундай даражага кўтариладики, мамлакатда ишчи ва хизматчиларнинг кам иш ҳақи оладиган категорияси қолмайди. Минимал иш ҳақи олувчи ишчи ва хизматчиларнинг реал даромадлари шу даврда, ижтимоий фондларни ҳам ҳисобга олганда, тахминан уч марта ошади.

Колхозчилар меҳнати унумдорлигининг янада юқори суръатлар билан ўсиши асосида уларнинг реал даромадлари ўрта ҳисобда ишчиларнинг даромадидан тезроқ ўсади ва ҳар бир ишловчи бошига ҳисоблаганда яқин ўн йил ичида икки мартадан зиёдроқ ва 20 йил мобайнида эса — тўрт мартадан зиёдроқ ўсади.

Совет интеллигенциясининг инженер ва техниклар, агроном ва зоотехниклар, ўқитувчилар, медицина ва маданият ходимлари каби кўп сонли қатламларига тўланадиган ҳақ анча ошади.

Аҳоли даромадларининг ўсишига мувофиқ **халқ истеъмоли умумий даражасининг тез юксалишига** эришилади. Бутун аҳоли юқори сифатли ва хилма-хил овқатларга бўлган эҳтиёжини етарли даражада қондириш имконига эга бўлади. Яқин вақт ичида халқ истеъмолида чорвачилик маҳсулотларининг (гўшт, ёғ, сут маҳсулотларининг), мевалар ва юқори навли сабзавотларнинг салмоғи анча ошади. Барча аҳоли қатламларининг юқори сифатли кенг истеъмол товарларига: сифатли ва чиройли кийимларга, оёқ кийимларига, совет кишиларининг турмушини яхшиловчи ва безовчи нарсаларга — ҳозирги замоннинг қулай мебелларига, такомиллашган уй-рўзғор буюмларига, хилма-хил маданий товарларга ва ҳоказоларга эҳтиёжи етарли миқдорда қондирилади. Аҳоли учун автомашиналар ишлаб чиқариш анча кўпаяди.

Халқ истеъмоли товарлари ишлаб чиқариш бу товарларга ўсиб бораётган талабни тўла қондириши ва ўзгарган талабларга мувофиқ келиши лозим. Товарларни аҳолининг хилма-хил талабларига мувофиқ, маҳаллий, миллий ва иқлим шароитларини ҳисобга олиб ўз вақтида чиқариш — истеъмол буюмлари ишлаб чиқарувчи тармоқлар учун мажбурий бўлган талаблардир. Мамлакатнинг барча районларида ва барча аҳоли пунктларида маданий савдо йўлга қўйилади, бу эса аҳолининг ўсиб бораётган эҳтиёжларини қондиришнинг зарур ва муҳим шартидир.

Иккинчи ўн йилликда барча аҳоли учун моддий ва маданий неъматларнинг мўл-кўллигига эришилади, кейинги даврда эҳтиёжга яраша тақсимотнинг коммунистик принципига ўтишни туғаллаш учун моддий шарт-шароит яратилади.

б) УЙ-ЖОЙ ПРОБЛЕМАСИНИ ҲАЛ ЭТИШ ҲАМДА ТУРМУШНИ ҚУЛАЙ ВА ОБОД ҚИЛИШ

КПСС совет халқи фаровонлигини оширишнинг энг кескин проблемасини — уй-жой проблемасини ҳал этиш вазифасини ўртага қўяди. Иккинчи ўн йилликнинг охирига келиб ҳар бир оила, шу жумладан янги турмуш қурганлар оиласи барча қулайликлари бўлган ҳамда турмуш гигиенаси ва маданияти талабларига мувофиқ келадиган квартирага эга бўлади. Деҳқонларнинг эски типдаги уйлари асосан янги замонавий уйлар билан алмаштирилади, ёки — мумкин бўлган жойларда — зарур қулайликлар яратилиб, реконструкция қилинади. Иккинчи ўн йиллик мобайнида уй-жойдан фойдаланиш барча гражданлар учун аста-секин бепул бўлиб қолади.

Яқин давр ичида коммунал қурилишнинг, барча шаҳар ва ишчи посёлкаларини обод қилишнинг кенг программаси амалга оширилади, бу уларни электрлаштиришни, зарур миқдорда газлаштиришни, коммунал транспорт ва водопровод билан таъминлашни талаб қилади; шаҳарларда ва аҳоли яшайдиган бошқа пунктларда турмуш шароитларини янада соғломлаштиришга, шу жумладан уларни кўкаламзорлаш ва сув билан таъминлашга, ҳавонинг, ернинг ва сув ҳавзаларининг ифлосланишига қарши қатъий кураш олиб боришга қаратилган бир қатор тадбирларни амалга оширишни талаб қилади. Кичик ва ўртача обод шаҳарлар тобора кўпаяди, бу эса турмуш шароитини яхшилаш ва соғломлаштиришга имкон беради.

Коммунал транспортдан (трамвай, автобус, троллейбус, метродан) фойдаланиш иккинчи ўн йилликда бепул бўлади. Бу даврнинг охирида эса коммунал хизматлар: сувдан, газдан, ёқилғидан фойдаланиш ҳам текин бўлади.

в) ИШ ВАҚТИНИ ҚИСҚАРТИШ ВА МЕҲНАТ ШАРОИТИНИ ЯНАДА ЯХШИЛАШ

Яқин 10 йил мобайнида **олти соатли иш кунига** — ҳафтада бир кун дам олинганда — ёки **34-36 соатли иш ҳафтасига** — ҳафтада икки кун дам олинганда — ўтиш, ер ости ишларида ва соғлиққа зарарли корхоналарда эса беш соатли иш кунига ёки 30 соатли — беш кунлик иш ҳафтасига ўтиш амалга оширилади.

Иккинчи ўн йилликда меҳнат унумдорлигининг тегишли даражада ўсиши базасида яна ҳам қисқарган иш ҳафтасига ўтиш бошланади.

Шундай қилиб, Совет Иттифоқи дунёда энг қисқа ва айни замонда энг унумли ва энг кўп ҳақ тўланадиган иш куни мамлакатига айланади. Меҳнаткашларнинг бўш вақти анча кўпаяди, бу эса уларнинг маданий-техника савиясини кўтариш учун қўшимча шароитлар вужудга келтиради.

Иш куни қисқариши билан бир қаторда меҳнаткашларнинг йиллик ҳақ тўланадиган отпускалари ҳам кўпаяди. Барча ишчи ва хизматчиларнинг минимал отпуска муддати аста-секин уч ҳафтагача, кейинчалик эса бир ойгача кўпаяди. Ҳақ тўланадиган отпускалар аста-секин колхозчиларга ҳам жорий қилина бошлайди.

Меҳнат шароитини ҳар томонлама соғломлаштириш ва енгиллаштириш халқ фаровонлигини оширишнинг муҳим вазифаларидан биридир. Барча корхоналарда техника хавфсизлигининг замонавий воситалари жорий этилади ва ишлаб чиқариш травматизми ва профессионал касалликларни бартараф қилувчи санитария-гигиена шароитлари таъминланади. Технология процесси ёки аҳолига хизмат кўрсатиш зарурати тақозо қилиши сабабли кеча-кундуз ишлайдиган корхоналардан ташқари барча корхоналарда тунги сменалар аста-секин тугатилади.

г) СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ВА УМРНИ УЗАЙТИРИШ ТЎҒРИСИДА ҒАМХЎРЛИК

Социалистик давлат бутун аҳоли соғлиғини сақлаш ва доим яхшилаб бориш тўғрисида ғамхўрлик қилиш вазифасини ўз зиммасига олган бирдан-бир давлатдир. Бу вазифа бир қатор социал-иқтисодий ва медицина тадбирлари билан таъминланади. Касалликларнинг олдини олиб қолишга ва уларни қатъиян камайтиришга, кўп тарқаладиган юқумли касалликларни тугатишга, умрни янада узайтиришга қаратилган тадбирларнинг кенг программаси амалга оширилади.

Шаҳар ва қишлоқ аҳолисининг юқори малакали **медицина хизматининг** барча хилларига бўлган эҳтиёжи тўла қондирилади. Бу вазифани ҳал этиш кўплаб медицина муассасалари, шу жумладан касалхона ва санаторийлар қуришни, барча медицина муассасаларини ҳозирги замон аппаратураси билан таъминлашни, мамлакатнинг барча аҳолисини диспансер йўли билан кузатиб боришни талаб қилади. Шаҳар ва қишлоқда она ва болалар соғлиғини муҳофаза қилиш муассасаларини (туғруқхоналар, консультациялар, болалар санаторийлари ва касалхоналари, ўрмон-мактаблар ва шу кабиларни) кўпайтиришга алоҳида эътибор бермоқ керак.

Мавжуд бепул медицина хизмати билан бир қаторда санаторийлардан фойдаланиш касаллар учун бепул бўлади, шунингдек дори-дармонлар ҳам бепул берилади.

Аҳолининг шаҳардан ташқаридаги жойларда дам олишига имкон бериш мақсадида дам олиш уйлари, пансионатлар, шаҳарлардан ташқаридаги меҳмонхоналар ва туристик базалар қуриш амалга оширилади, меҳнаткашлар булардан озгина ҳақ тўлаб, шунингдек мукофот тариқасида, имтиёзли шартлар билан ёки бепул фойдалана оладилар.

Партия ёш авлодни болалик чоғидан бошлаб жисмоний жиҳатдан соғлом қилиб тарбиялашни, уларда жисмоний ва маънавий кучларни гармоник тарзда ривожлантиришни таъминлашни ўзининг энг муҳим вазифаларидан бири деб ҳисоблайди. Бу эса оммавий спорт ва физкультуранинг барча хилларини ҳар томонлама ривожлантиришни, шу жумладан мактабларда ҳам ривожлантиришни, аҳолининг тобора кенг қатламларини, айниқса ёшларни физкультура ҳаракатига жалб этишни талаб қилади.

д) ОИЛАНИНГ ТУРМУШ ШАРОИТЛАРИНИ ВА ХОТИН-ҚИЗЛАРНИНГ АҲВОЛИНИ ЯХШИЛАШ. БОЛАЛАРНИ ВА МЕҲНАТГА ЛАЁҚАТСИЗ КИШИЛАРНИ ЖАМИЯТ ҲИСОБИДАН БОҚИШ

Хотин-қизларнинг турмушдаги нотенг мавқеининг қолдиқлари тамомила йўқотилиши, бахтли оналикни хотин-қизларнинг ижтимоий меҳнатда ва ижтимоий фаолиятда, фан ва санъат билан шуғулланишда тобора кўпроқ актив иштирок этиши билан бирга қўшиш учун барча социал-маиший шароитлар яратилиши керак. Хотин-қизларга нисбатан енгилроқ ва айни замонда етарли ҳақ тўланадиган иш берилмоғи лозим. Ҳомиладорлик учун бериладиган отпускалар муддати кўпайтирилади.

Уй-рўзғор ишларида хотин-қизлар меҳнатини қисқартиш ва енгиллаштириш учун тегишли шароит яратиб бериш, сўнгра эса бу меҳнатни оиланинг моддий-маиший эҳтиёжларини қондиришнинг ижтимоий формалари билан алмаштириш учун имкон яратиш лозим. Шу мақсадда уй-рўзғор ишларида такомиллашган ва арзон рўзғор машиналари, мосламалар, электр асбоблардан кенг фойдаланилади; яқин йилларда аҳолининг маиший хизмат кўрсатиш корхоналарига бўлган эҳтиёжи тўла-тўкис қондирилади.

Умумий овқатланиш шохобчаларини, шу жумладан корхоналар, муассасалар ва катта-катта уйлар қошидаги ошхоналарни аҳолининг эҳтиёжини тўла қондирадиган даражада кенгайтириш алоҳида эътиборни талаб қилади. Истеъмолчиларга хизмат кўрсатиш ва ошхоналардаги маҳсулотларнинг сифати тубдан яхшиланиши лозим, токи ошхоналардаги овқатлар мазали ва тўйимли бўлсин ва оилага уй шароитида тайёрланган овқатга қараганда арзонга тушсин. Умумий овқатланиш корхоналаридаги маҳсулотларнинг баҳоси савдо шохобчаларидаги маҳсулотларнинг баҳосини камайтиришдан кўра кўпроқ камайтирилади. Мана шу **ҳамма** тадбирлар туфайли умумий овқатланиш 10-15 йил мобайнида уй шароитида овқатланишга нисбатан устун ўринни эгаллай олади.

Иккинчи ўн йилликда корхоналар ва муассасаларда бепул умумий овқатланишни (тушлик овқатлар) ҳамда ишлаб чиқаришда машғул бўлган колхозчиларнинг бепул умумий овқатланишини амалга оширишга ўта бошланади.

Ҳар бир болачинг бахтли болалигини таъминлаш — коммунистик жамият қуришнинг энг муҳим ва олижаноб вазифаларидан биридир. Болалар муассасалари шохобчаларини янада кенг ривожлантириш тобора кўп оиланинг, иккинчи ўн йилликда эса ҳар бир хоҳлаган оиланинг болаларини ва ўсмирларини болалар муассасаларида бепул боқиб тарбиялаш учун зарур шароит вужудга келтиради. Яқин йиллардаёқ давлат ва жамоат болалар муассасалари мактаб ёшигача бўлган болаларнинг кўпчилик қисмини қабул қила олади.

Шаҳар ва қишлоқда: яслилар, болалар боғчалари ва майдончаларига, пионер лагерларига бўлган эҳтиёж тўла ва бепул қондирилади, болалар бепул боқиладиган мактаб-интернатлар оммавий равишда ривожланади, барча мактабларда бепул иссиқ овқатлар берилади, бепул овқатлар бериладиган узайтирилган мактаб кунлари практикаси жорий қилинади, ўқувчилар кийимлари ва ўқув қуроллари бепул берилади.

Давлат, касаба союзлари, колхозлар миллий даромад ўсиб борган сари йигирма йил мобайнида қарилик ёки инвалидлик орқасида меҳнат қобилиятини йўқотган барча гражданларни моддий жиҳатдан таъминлашни ўз зиммаларига олиб борадилар. Касаллиги ва меҳнат қобилиятини вақтинча йўқотганлиги учун нафақалар, қарилик учун пенсиялар бериш тартиби колхозчиларга жорий қилинади. Қарилик ва инвалидлик учун бериладиган пенсияларнинг миқдори оширилади. Шаҳар ва қишлоқда қариялар ва инвалидлар учун обод уй-интернатлар кўплаб очилади, бундай уй-интернатлар хоҳловчи барча кишиларни бепул боқиш учун қабул қила олади.

Халқнинг моддий фаровонлигини ошириш соҳасида партия белгилаб берган вазифаларнинг амалга оширилиши натижасида Совет Иттифоқи эҳтиёжга яраша тақсимотнинг коммунистик принципларини амалга ошириш томон анча илгари боради.

Йигирма йилликнинг охирига келиб, ижтимоий истеъмол фондлари ўз миқдори бўйича аҳолининг жами реал даромадининг тахминан ярмини ташкил қилади. Бу эса жамият ҳисобидан қуйидагиларни таъминлашга имкон беради:

— болаларни болалар муассасаларида ва мактаб-интернатларда (ота-оналарининг истаги билан) бепул боқиб тарбиялашга;

— меҳнатга лаёқатсиз кишиларни моддий жиҳатдан таъминлашга;

— барча ўқув муассасаларида бепул билим олишга;

— барча гражданларга бепул медицина хизмати кўрсатишга, шу жумладан касалларни бепул дори-дармонлар билан таъминлашга ва санаторийларда бепул даволашга;

— квартиралардан, шунингдек, коммунал хизматлардан бепул фойдаланишга;

— коммунал транспортдан бепул фойдаланишга;

— маиший хизмат кўрсатишнинг баъзи хилларидан бепул фойдаланишга;

— дам олиш уйларидан, пансионатлардан, туристик базалардан фойдаланиш ҳақини аста-секин камайтириб боришга ва қисман бепул қилишга;

— аҳолини нафақалар, имтиёзлар ва стипендиялар (ёлғиз оналарга нафақалар, студентларга стипендиялар) билан тобора кенг миқдорда таъминлашга;

— корхоналарда, муассасаларда бепул умумий овқатланишга (тушлик овқатлар) ва ишлаб чиқаришда машғул бўлган колхозчиларни бепул умумий овқатланишга аста-секин ўтишга имкон беради.

Шундай қилиб, Совет давлати одамнинг ўсиб бораётган моддий ва маданий эҳтиёжларини ҳақиқатда тўла ва мукаммал қондиришнинг намунасини бутун дунёга кўрсатади.

Мамлакатнинг ишлаб чиқарувчи кучлари қанча тез ривожланса ва меҳнат унумдорлиги қанча тез ўсса, совет халқининг ижодий куч-ғайрати қанча кўп ошса, совет кишиларининг турмуш даражаси шунча тез юксалади.

Белгиланган программа тинчлик шароитида муваффақиятли бажарилиши мумкин. Халқаро вазиятнинг кескинлашуви ва шу муносабат билан мудофаа харажатларини кўпайтириш зарурати халқ фаровонлигини юксалтириш планларини бажаришни тўхтатиб қўйиши мумкин. Халқаро муносабатларни мустаҳкам нормаллаштириш, ҳарбий эҳтиёжларга қилинадиган харажатларни қисқартиш ва айниқса давлатлар ўртасидаги тегишли битимга асосан ёппасига ва тўла қуролсизланишни амалга ошириш меҳнаткашларнинг турмуш даражасини кўтариш планларини анча ошириб бажаришга имкон берур эди.

Совет халқи фаровонлигини оширишнинг улуғвор программасини бажариш оламшумул-тарихий аҳамиятга эга бўлади. Партия совет халқини астойдил, илҳом билан меҳнат қилишга чақиради. Ҳар бир меҳнаткаш коммунистик жамият қуришда, халқ фаровонлигини ошириш программасини бажариш учун курашда ўз бурчини ўташи лозим.

III. ПАРТИЯНИНГ ДАВЛАТ ҚУРИЛИШИ ВА СОЦИАЛИСТИК ДЕМОКРАТИЯНИ ЯНАДА РИВОЖЛАНТИРИШ СОҲАСИДАГИ ВАЗИФАЛАРИ

Социалистик революция натижасида вужудга келган пролетариат диктатураси СССРда социализм ғалабасини таъминлаб, оламшумул-тарихий роль ўйнади. Айни замонда социализм қурилиши процессида пролетариат диктатурасининг ўзи ҳам ўзгарди. Эксплуататор синфлар тугатилиши билан уларнинг қаршилигини бостириш функцияси барҳам топди. Социалистик давлатнинг асосий функциялари — хўжалик-ташкилотчилик ва маданий-тарбиявий функциялари ҳар томонлама ривожланди. Социалистик давлат янги фазага қадам қўйди. Давлатнинг социалистик жамият меҳнаткашларининг умумхалқ ташкилотига ўсиб ўтиш процесси бошланди. Пролетар демократияси тобора умумхалқ социалистик демократиясига айлана борди.

Ишчилар синфи — ўз ҳокимиятини абадийлаштиришни мақсад қилиб қўймайдиган тарихда ягона синфдир. Пролетариат диктатураси социализмнинг — коммунизм биринчи фазасининг — тўла ва узил-кесил ғалабасини ҳамда жамиятнинг коммунизм қурилишини кенг авж олдиришга ўтишини таъминлаб, ўз тарихий вазифасини бажарди ва ички тараққиёт вазифалари нуқтаи назаридан СССРда зарур бўлмай қолди. Пролетариат диктатураси давлати сифатида вужудга келган давлат умумхалқ давлатига, бутун халқ манфаатлари ва иродасини ифода қилиш органига айланди. Ишчилар синфи совет жамиятининг энг илғор, уюшган кучи бўлганлигидан, у кенг авж олдирилган коммунистик қурилиш даврида ҳам ўз раҳбарлик ролини амалга оширмоқда. Ишчилар синфи жамият раҳбари сифатидаги ўз функциясини коммунизм қурилиб, синфлар йўқолгач бажариб бўлади.

Партия, ишчилар синфининг диктатураси давлат барҳам топмасдан илгарироқ ўз вазифасини бажариб бўлади, деган қоидага асосланади. Давлат, умумхалқ ташкилоти сифатида, коммунизм тўла ғалаба қилгунча сақланиб қолади. У халқ иродасини ифода қилиб, коммунизмнинг моддий-техника базасини яратишни, социалистик муносабатларни коммунистик муносабатларга айлантиришни, меҳнат ва истеъмол меёри устидан контроль ўрнатишни, совет гражданлари фаровонлигини юксалтиришни таъминлашни, уларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини, социалистик ҳуқуқ-тартиботларни ва социалистик мулкни қўриқлашни, халқ оммасини онгли интизом руҳида ва меҳнатга коммунистик муносабат руҳида тарбиялашни, мамлакат мудофааси ва хавфсизлигини пухта таъминлашни, социалистик мамлакатлар билан қардошларча ҳамкорликни ривожлантиришни, умумий тинчлик ишини ҳимоя қилишни ва барча мамлакатлар билан нормал муносабатда бўлишни ташкил қилиши лозим.

Социалистик демократияни ҳар томонлама кенгайтириш ва такомиллаштириш, барча гражданларнинг давлатни бошқаришда, хўжалик ва маданий қурилишга раҳбарлик қилишда актив иштирок этиши, давлат аппарати ишини яхшилаш ва унинг фаолияти устидан халқ контролини кучайтириш — ана шулар коммунизм қуриш даврида социалистик давлат тараққиётининг асосий йўналишидир. Социалистик демократияни янада ривожлантириш процессида давлат ҳокимияти органлари тобора ижтимоий ўз-ўзини бошқариш органларига айланиб боради. Маҳаллий органларнинг ташаббусини энг кўп даражада ривожлантиришни, иттифоқчи республикалар ҳуқуқларини кенгайтиришни, омманинг ижодий активлигини оширишни марказлашган раҳбарлик билан тўғри қўшиб олиб боришни таъминловчи ленинча демократик централизм принципи янада кўпроқ ривожланади. Интизомни мустаҳкамлаш, бошқариш аппаратидаги барча звеноларнинг фаолияти устидан кундалик контролни амалга ошириш ва Совет ҳокимияти қарорлари ва қонунларининг бажарилишини текшириб бориш, ҳар бир ходимнинг бу қарор ва қонунларнинг қатъий ва ўз вақтида амалга оширилиши учун жавобгарлигини кучайтириш лозим.

(Давоми иккинчи бетда).

---

* Боши «Тошкент ҳақиқати»нинг 30 июль ва 1 август сонларида босилган.

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ ПРОГРАММАСИ

(Боши биринчи бетда)

1. Советлар ва давлатни бошқаришнинг демократик принципларини ривожлантириш

Халқнинг жуда кенг ташкилотига ва халқ бирлигининг тимсолига айланган Советларнинг роли коммунистик қурилиш жараёнида ошиб боради. Советлар давлат ва жамоат ташкилоти белгиларини ўзида мужассамлаштириб, тобора кўпроқ ижтимоий ташкилотлар сифатида майдонга чиқа боради ва уларнинг фаолиятида омма кенг кўламда ва бевосита иштирок этади.

Партия халқ вакиллигининг формаларини такомиллаштира боришни ва совет сайлов системасининг демократик принципларини ривожлантиришни зарур деб ҳисоблайди.

Советларнинг депутатлигига номзодлар кўрсатиш вақтида энг муносиб ва обрўли номзодларни танлаш мақсадида уларнинг шахсий ва иш соҳасидаги хислатларини мажлисларда ва матбуотда жуда кенг ва ҳар томонлама муҳокама қилиш таъминланиши лозим.

Советларнинг ишини яхшилаш учун, уларга янгидан-янги кучлар келиб туриши ва шу тариқа янгидан **юз минглаб ва миллионлаб меҳнаткашларнинг давлатни бошқариш мактабини ўтишлари учун** ҳар бир сайловда Советлар депутатлари составининг камида учдан бир қисмини янгилаш мақсадга мувофиқдир.

Қобилиятли кишиларнинг янада кенгроқ доирасини раҳбар органларга жалб қилиш, шунингдек давлат бошқармасидаги айрим ходимларнинг ҳокимиятни суиистеъмол қилишларига йўл қўймаслик мақсадида, партия **раҳбар органлар составини мунтазам суратда янгилаб туришни** зарур деб ҳисоблайди. Умумиттифоқ, республика ва маҳаллий органларнинг раҳбар ходимлари ўз вазифаларига, қоида тариқасида, кўпи билан кетма-кет уч муддатга сайланишларини кўзда тутадиган принцип ўрнатиш мақсадга мувофиқдир. Кўпчиликнинг фикрича, ходимнинг шахсий истеъдоди унинг раҳбар органда қолиб ишлашини фойдали ва зарур қилиб қўйган ҳолларда унинг қайта сайланишига йўл қўйилиши мумкин. Бундай сайловда номзод овозларнинг оддий кўпчилигини эмас, балки камида тўртдан уч қисмини олган тақдирдагина сайланган ҳисобланади.

Партия социалистик демократия принципларини такомиллаштира боришни ва уларга қатъий риоя қилишни энг муҳим вазифа деб ҳисоблайди. Советларнинг ва уларга сайланган депутатларнинг сайловчилар олдида мунтазам ҳисоб бериб туриши, сайловчиларнинг ишончни оқламаган депутатларни муддатидан илгари чақириб олиш ҳуқуқи: Советларнинг сессияларида давлатни бошқаришга, хўжалик ва маданий қурилишга оид барча муҳим масалаларни ошкора, эркин ва ҳар томонлама муҳокама қилиш; ҳокимият ижроия органларининг Советларнинг сессияларида қуйидан юқоригача мунтазам ҳисоб бериб туриши; бу органларнинг ишини текшириш ва уларнинг фаолияти устидан контроль қилиш; депутатлар қўйган масалаларни Советлар томонидан мунтазам суратда муҳокама қилиб туриш; совет, хўжалик ташкилотлари ва бошқа ташкилотларнинг ишларидаги камчиликларни танқид қилиш тўла амалга оширилиши лозим.

Советнинг ҳар бир депутати давлат фаолиятида актив иштирок қилиши ва муайян ишни бажариши лозим. Советларнинг доимий комиссияларининг роли ошиб боради. Олий Советларнинг доимий комиссиялари министрликларнинг, бошқармаларнинг, халқ хўжалик кенгашларининг фаолиятини мунтазам суратда контроль қилиб туришлари ва тегишли Олий Совет томонидан қабул қилинган қарорларнинг амалга оширилишига актив ёрдам беришлари лозим. Қонун чиқарувчи органларнинг ишини яхшилаш ва ижроия органлари устидан контролни кучайтириш мақсадида комиссияларда доимий ишлаш учун депутатларни ўз хизмат вазифаларидан вақти-вақти билан бўшатиб қўйиш практикасини жорий қилиш лозим.

Ижроия органларнинг бошқармалари ва бўлимлари компетенциясига кирадиган масалаларни ҳал қилиш маҳаллий Советларнинг доимий комиссиялари ихтиёрига аста-секин тобора кўпроқ бериб борилиши лозим.

Меҳнаткашлар депутатлари маҳаллий Советларининг (маҳаллий ўз-ўзини идора органларининг) ҳуқуқлари кенгайиб боради. Улар маҳаллий аҳамиятга эга бўлган барча масалаларни узил-кесил ҳал қиладиган бўладилар.

Район звеносини мустаҳкамлашга алоҳида эътибор бериш керак. Колхоз-кооператив мулки умумхалқ мулкига яқинлашиб борган сари район аҳамиятига эга бўлган барча корхоналар, ташкилотлар ва муассасаларни бошқарувчи ягона демократик орган аста-секин вужудга кела боради.

Совет давлати вакиллик органларининг қонун чиқариш фаолиятида меҳнаткашлар жамоат ташкилотларининг ва бирлашмаларининг иштироки кенгаяди. Касаба союзларига, комсомолга ва бошқа оммавий жамоат ташкилотларига уларнинг умумиттифоқ ва республика органлари орқали қонун чиқариш ташаббуси, яъни қонун проектларини киритиш ҳуқуқи берилиши керак.

Умумдавлат аҳамиятига, шунингдек маҳаллий аҳамиятга эга бўлган қонун ва бошқа қарор проектларининг меҳнаткашлар томонидан муҳокама қилиниши система бўлиб қолиши лозим. Энг муҳим қонун проектлари умумхалқ овозига (референдум) қўйилиши лозим.

КПСС давлат аппаратининг фаолиятини яхшилашга катта аҳамият беради. чунки мамлакатдаги барча ресурслардан тўғри фойдаланиш, меҳнаткашларга маданий-маиший хизмат кўрсатиш масалаларини ўз вақтида ҳал қилиш кўп жиҳатдан ана шунга боғлиқдир. Совет аппарати оддий, малакали, камчиқим ва оператив бўлиши, бюрократизм, расмиятчилик ва сансалорликнинг ҳар қандай кўринишларидан ҳоли бўлиши лозим.

Бу вазифани ҳал қилишнинг муҳим воситаси — **доимий давлат ва жамоат контролидир.** Ленин кўрсатмаларига биноан марказда ва жойларда давлат контролини жамоат инспекцияси билан қўшиб олиб борадиган контроль органлари доимо ишлаб туриши лозим. Партия халқ контроли назоратини кенг халқ оммасини давлат ишларини бошқаришга, қонунчиликка қатъий риоя қилиниши устидан контролни амалга оширишга жалб қилишнинг таъсирчан воситаси деб, давлат аппаратини такомиллаштириш, бюрократизмни йўқотиш, меҳнаткашларнинг таклифларини ўз вақтида амалга ошириш қуроли деб билади.

Социалистик давлат аппарати халққа хизмат қилади ва унга ҳисоб беради. Ходимнинг виждонан ишламаслигига, ҳокимиятни суиистеъмол қилишига қатъий чек қўйилиши ва бундай ходим кимлигидан қатъи назар қаттиқ жазоланиши лозим. Совет кишиларининг бурчи — қонунчилик ва ҳуқуқ-тартиботларни қўриқлашдан, суиистеъмолларга асло йўл қўймасликдан ва уларга қарши кураш олиб боришдан иборат.

Партия **бошқариш ишида** демократик асосларни бундан буён ҳам ривожлантира боришни зарур деб ҳисоблайди. Сайлаб қўйиш принципини ва вакиллик органлари олдида ҳамда сайловчилар олдида ҳисоб бериб туриш принципини аста-секин давлат органларининг барча раҳбар ходимларига ҳам татбиқ қила бориш лозим.

Ишни шу тахлитда олиб бориш керакки, натижада давлатнинг маош олиб ишлайдиган аппарати қисқариб борсин, тобора кенг омма идора қилиш ишига ўргана борсин ва бу аппаратда ишлаш келгусида махсус касб бўлмай қолсин.

Ҳар бир раҳбарнинг топширилган иш учун шахсан жавобгарлигини қатъий сақлаб қолган ҳолда, давлат ва хўжалик аппаратининг барча звенолари ишида коллегиалликни изчиллик билан амалга ошириб бориш зарур.

Энг кенг демократизм меҳнаткашларнинг ўртоқлик интизомига қаттиқ риоя қилиши билан қўшиб олиб борилиши ҳамда юқоридан ва қуйидан контролни амалга ошириш йўли билан ўртоқлик интизомини мустаҳкамлашга ёрдамлашиши лозим. Барча давлат органлари фаолиятидаги асосий нарса — омма ўртасида ташкилотчилик иши олиб бориш, ходимларни тўғри танлаш, уларни иш устида синаш ва уларга қилган ишига қараб баҳо бериш, раҳбар органлар топшириқлари ва қарорларининг амалда бажарилишини контроль қилишдир.

Социалистик ҳуқуқ-тартиботларини янада мустаҳкамлаш, хўжалик-ташкилотчилик ва маданий-тарбиявий ишларни тартибга солувчи, коммунистик қурилиш вазифаларини ҳал қилишга ва шахсни ҳар томонлама ўстиришга ёрдамлашувчи ҳуқуқ нормаларини такомиллаштириш катта аҳамиятга эга бўлади.

Коммунизмга ўтиш шахс эркинлигини ва совет гражданларининг ҳуқуқларини бутун чоралар билан ривожлантириш демакдир. Социализм меҳнаткашларга жуда катта ҳуқуқ ва эркинликлар берди ва уларни гарантиялади. Коммунизм меҳнаткашларга янгидан-янги жуда катта ҳуқуқ ва имкониятлар беради.

Партия социалистик қонунчиликка қатъий риоя қилинишини, ҳуқуқ-тартиботларни ҳар қандай бузишларга хотима беришни, жиноятларни тугатишни ва уларни келтириб чиқарадиган барча сабабларни йўқотишни таъминлаш вазифасини қўяди.

СССР да одил судлов қонунга батамом мувофиқ равишда амалга оширилади. У чинакам демократик асосларда қурилади: судьялар ва халқ маслаҳатчиларининг сайлаб қўйилиши ва ҳисоб бериб туриши, уларни муддатидан олдин чақириб олиш ҳуқуқи, суд ишларининг ошкора олиб борилиши, судларда жамоат айбловчилари ва ҳимоячиларининг иштирок этишига асосланади, бунда терговь ва суриштириш органлари қонунчиликка ва барча процессуал нормаларга қаттиқ риоя қиладилар. Одил судловнинг демократик асослари ривожланиб ва такомиллашиб боради.

Коммунизм қураётган жамиятда қонунни бузишларга ва жиноятларга ўрин бўлмаслиги керак. Лекин ҳозирча жиноят қилиш ҳоллари учраб турар экан, жамият учун хавфли жиноятлар қилаётган, социалистик турмуш қоидаларини бузаётган, ҳалол меҳнат қилиб кун кечиришни истамаётган шахсларга нисбатан қаттиқ жазо чоралари қўлланилиши лозим. Асосий эътибор жиноятларнинг олдини олишга қаратилиши керак.

Меҳнаткашларнинг моддий таъминоти, маданий савияси ва онгининг ўсиши жиноятларга барҳам бериш учун, оқибат натижада жиноий жазо чораларини ижтимоий таъсир кўрсатиш ва тарбиялаш чоралари билан алмаштириш учун ҳамма шароитни яратиб беради. Социализм шароитида меҳнат қилмай қўйган ҳар бир киши фойдали фаолиятга қайтиши мумкин.

Давлат ва жамоат ташкилотларининг бутун системаси меҳнаткашларни ўз бурчларини ихтиёрий, виждонан бажариш руҳида тарбиялайди, ҳуқуқ ва бурчларнинг узвий равишда коммунистик турмушнинг ягона нормалари бўлиб бирлашишига олиб боради.

2. Жамоат ташкилотларининг ролини янада ошириш. Давлат ва коммунизм

Коммунизм қуриш кенг авж олдирилган даврда жамоат ташкилотларининг роли ошади. **Касаба союзларининг** бошқариш мактаби, хўжалик юритиш мактаби, коммунизм мактаби сифатидаги аҳамияти айниқса кучаяди. Партия касаба союзларига, уларнинг доимий ишлаб чиқариш кенгашларини, корхоналар ишларини ва ишлаб чиқариш устидан контролни яхшилашга кўмаклашувчи тобора таъсирчан органларга айлантира бориб, хўжаликка раҳбарлик қилиш соҳасидаги ўз фаолиятларини кучайтиришларида ёрдам беради. Касаба союзлари:

— омманинг коммунистик онгини ошириш тўғрисида тинмай ғамхўрлик қилишлари, коммунистик меҳнат учун мусобақанинг ташкилотчилари бўлиб майдонга чиқишлари, давлат ва жамоат ишларини бошқариш малакасини ҳосил қилишда меҳнаткашларга ёрдам беришлари, меҳнат ва истеъмол меёрини контроль қилишда актив иштирок қилишлари;

— ишчи ва хизматчиларни техникани тўхтовсиз тараққий қилдириш учун, меҳнат унумдорлигини янада ўстириш учун, давлат планлари ва топшириқларини бажариш ва ошириб бажариш учун курашга жалб қилиб, уларнинг активлигини кучайтиришлари;

— ишчи ва хизматчиларнинг малакасини ошириш тўғрисида, меҳнат ва турмуш шароитларини яхшилаш тўғрисида тинмай ғамхўрлик қилишлари, меҳнаткашларнинг моддий манфаатлари ва ҳуқуқларини қўриқлашлари;

— уй-жой ва маданий-маиший қурилиш планларини бажаришга, умумий овқатланиш ва савдони, социал страхованиени, санаторий-курорт ишларини яхшилашга эришишлари;

— ижтимоий истеъмол фондларидан фойдаланиш устидан, меҳнаткашларга хизмат кўрсатувчи барча корхона ва муассасаларнинг иши устидан контроль ўрнатишни таъминлашлари;

— меҳнаткашларга маданий хизмат кўрсатишни ва уларнинг дам олишини яхши уюштиришлари, физкультура ва спортни ривожлантиришлари лозим.

Коммунистик ёшлар союзининг ёшларнинг мустақил жамоат ташкилоти сифатидаги роли ошади. Коммунистик ёшлар союзи ёшларни коммунизм руҳида тарбиялаш, уларни янги жамиятни амалда қуришга жалб қилиш, коммунизм даврида яшайдиган, ишлайдиган, жамоат ишларини бошқарадиган ҳар томонлама етук кишилар авлодини тайёрлашда партияга ёрдам беради. Партия ёшларни совет халқининг коммунизм учун курашида ижодкор, яратувчи куч деб билади.

Комсомол ҳаётнинг барча соҳаларида янада кўпроқ ташаббус ва ғайрат кўрсатиши, ёшларнинг активлигини ва меҳнат соҳасида қаҳрамонлигини ривожлантириши керак. Ёшларни Ватанга, халққа, Коммунистик партияга ва коммунизм ишига чексиз садоқат руҳида, жамиятнинг бахт-саодати учун меҳнат қилишга ва ҳар қандай қийинчиликларни енгишга доимо тайёр туриш руҳида тарбиялаш, йигит ва қизларнинг умумий маълумотини ва техника билимларини ошириш масалалари комсомол ташкилотларининг диққат марказида туриши керак. Комсомолнинг муқаддас бурчи — ёшларни социалистик Ватанни ҳимоя қилишга тайёрлашдан, ҳар қандай душманнинг ҳужумига қатъий зарба бера оладиган фидокор ватанпарварларни тарбиялаб етиштиришдан иборат. Комсомол ёшларни коммунистик аҳлоқнинг принцип ва нормаларига қатъий риоя қилиш руҳида тарбиялайди. Комсомол мактабда ва пионер ташкилотида ўз таъсирини кўрсатиб, ҳушчақчақ, меҳнатсевар, жисмоний ва маънавий соғлом авлодни тарбиялашда актив иштирок қилиши лозим.

Кооперациянинг — колхозлар, матлубот, уй-жой қурилиш кооперацияларининг ва бошқа кооператив ташкилотларнинг оммани коммунистик қурилишга жалб қилишнинг, коммунистик руҳда тарбиялашнинг ва ижтимоий ўз-ўзини идора қилиш мактабининг формаларидан бири сифатидаги аҳамияти ортиб боради.

Меҳнаткашларнинг бошқа жамоат уюшмалари: илмий ва илмий-техника жамиятлари, рационализатор ва ихтирочилар ташкилотлари, адабиёт, санъат, журналистика ходимлари союзлари, маданий-оқартув, спорт жамиятлари ривожланади.

Партия меҳнат мусобақасини бутун чоралар билан ривожлантиришни ва коммунистик меҳнат формаларини рағбатлантиришни, меҳнаткашларнинг коммунизм қуришдаги активлигини янада оширишни, омманинг моддий-маиший аҳволини яхшилаш тўғрисида ғамхўрлик қилишни жамоат ташкилотларининг энг муҳим вазифаси деб ҳисоблайди. Жамоат ташкилотларининг маданият, соғлиқни сақлаш муассасаларини бошқаришдаги иштирокини кенгайтириш, давлат ихтиёридаги томошахоналар, клублар, кутубхоналар ва бошқа маданий-оқартув муассасаларига раҳбарлик қилишни яқин йиллар ичида улар ихтиёрига бериш; уларнинг жамоат тартибини мустаҳкамлаш, айниқса халқ дружиналарини, ўртоқлик судларини мустаҳкамлаш соҳасидаги фаолиятини кенгайтириш лозим.

Жамоат ташкилотларининг ташаббусини кучайтириш мақсадида партия уларнинг маош олиб ишлайдиган аппаратини қуйидан юқоригача яна қисқартириш, навбатдаги сайловларда ҳар бир жамоат органи составининг тахминан ярмини янгилаш зарур деб ҳисоблайди. Жамоат ташкилотларининг раҳбар ходимлари одат тариқасида кўпи билан кетма-кет икки муддатга сайланиши мақсадга мувофиқ деб топилсин.

Социалистик давлатнинг ривожланиши уни аста-секин **ижтимоий коммунистик ўз-ўзини идора** қилишга айлантириб боради, советлар, касаба союз, кооператив ташкилотлари ва меҳнаткашларнинг бошқа оммавий ташкилотлари унга бирлашади. Бу процесс бутун жамият аъзоларининг жамоат ишларини бошқаришда актив иштирок қилишини таъминловчи демократиянинг янада ривожланишини билдиради. Давлатнинг хўжалик ва маданиятни бошқариш соҳасидаги ҳозирги функцияларига ўхшаш ижтимоий функциялар жамият тараққиётига мувофиқ суратда ўзгариб ва такомиллашиб, коммунизм даврида ҳам сақланиб қолади. Лекин уларни амалга ошириш характери ва усуллари социализм давридагига қараганда бошқача бўлади. Ҳозир давлат органлари бўлган планлаш ва учёт органлари, хўжаликка ва маданиятни ривожлантиришга раҳбарлик қилувчи органлар сиёсий характерини йўқотади ва ижтимоий ўз-ўзини идора қилиш органларига айланади. Коммунистик жамият меҳнат аҳлларининг юксак даражада уюшган дўстона оиласи бўлади. Ҳамма томонидан эътироф этилган ягона коммунистик турмуш қоидалари вужудга келадики, бу қоидаларга риоя қилиш барча кишиларнинг ички эҳтиёжи ва одатига айланади.

Тарихий тараққиёт давлатнинг муқаррар суратда барҳам топишига олиб боради. Давлатнинг бутунлай барҳам топиши учун ҳам ички шароитлар — ривожланган коммунистик жамиятни қуриш, ҳам ташқи шароитлар — капитализм билан коммунизм ўртасидаги зиддиятларнинг халқаро майдонда коммунизм фойдасига узил-кесил ҳал бўлиши зарур.

3. Совет Иттифоқи Қуролли Кучларини ва мудофаа қобилиятини мустаҳкамлаш

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси бутун совет халқининг якдиллик билан қўллаб-қувватлашига таяниб, социализм ғалабаларини, бутун дунёда тинчлик ишини оғишмай ва қаттиқ туриб ҳимоя қилмоқда, инсониятни агрессив урушлардан узил-кесил қутқариш учун ҳормай-толмай курашмоқда. Тинч-тотув яшашнинг ленинча принципи Совет давлати ташқи сиёсатининг бош принципи бўлиб келди ва шундай бўлиб қолади.

Совет Иттифоқи қаттиқ халқаро контроль остида ёппасига ва батамом қуролсизланиш тўғрисида ўзи томонидан илгари сурилган таклифларнинг амалга оширилиши учун сабот билан кураш олиб бормоқда. Лекин империалистик давлатлар бу таклифларни қабул қилишдан зўр бериб бош тортмоқдалар, ўз қуролли кучларини жадал суръатда кўпайтирмоқдалар. Улар жаҳон социалистик системасининг яшаб туришига кўникишни истамаётирлар ҳамда Совет Иттифоқи ва бошқа социалистик давлатларни уруш йўли билан йўқ қилиш каби аҳмоқона планлари тўғрисида очиқдан-очиқ гапирмоқдалар. Бу ҳол СССРнинг Коммунистик партияси, Қуролли Кучлари, давлат хавфсизлиги органлари, барча халқлари зиммасига тинчлик душманларининг агрессив ҳийла-найрангларидан доимо ҳушёр бўлиб туриш ва ҳамма вақт тинч меҳнатни қўриқлаш, ўз ватанини қурол билан ҳимоя қилишга ҳамиша тайёр туриш вазифасини юклайди.

Партия, империализм сақланиб қолар экан, агрессив урушлар хавфи қолаверади, деган қоидага асосланади. КПСС социалистик ватанни ҳимоя қилишни, СССР мудофаасини, Совет Қуролли Кучларининг қудратини мустаҳкамлашни партиянинг, бутун совет халқининг муқаддас бурчи, социалистик давлатнинг энг муҳим функцияси деб билади. Совет Иттифоқи бошқа социалистик мамлакатлар билан биргаликда бутун социалистик лагерни ишончли равишда ҳимоя қилишни ва унинг хавфсизлигини таъминлашни ўзининг интернационал бурчи деб ҳисоблайди.

Ички шароитлар нуқтаи назаридан қараганда Совет Иттифоқи армияга муҳтож эмас, лекин империалистик лагерь уруш хавфини солиб турганлиги, ёппасига ва батамом қуролсизланишга эришилмаганлиги сабабли, КПСС Совет давлатининг мудофаа қудратини, унинг Қуролли Кучларининг жанговар тайёргарлигини Совет Ватанига тажовуз қилишга журъат этадиган ҳар қандай душманни узил-кесил ва батамом тор-мор қилишни таъминлай оладиган даражада сақлаш зарур деб ҳисоблайди. Совет давлати ўз Қуролли Кучларининг қудратли бўлиши тўғрисида, Ватанни ҳимоя қилишнинг энг сўнгги воситаларига — атом ва термоядро қуролига, ҳар қандай радиусга отиладиган ракеталарга эга бўлишлари, ҳарбий техника ва қурол-яроғнинг ҳамма турларини лозим даражада сақлаш тўғрисида ғамхўрлик қилади.

Партия коммунистларни, барча совет кишиларини социалистик ватанни ҳимоя қилишга доим тайёр туриш, ўз армиясини севиш руҳида тарбиялайди. Ватанни ҳимоя қилиш, Совет Қуролли Кучларида хизмат қилиш — совет гражданининг юксак ва фахрли бурчидир.

КПСС Совет Қуролли Кучларининг аниқ ва мустаҳкам организм бўлиши, юксак даражада уюшган ва интизомли бўлиши, партия, ҳукумат ва халқ томонидан қўйилган вазифаларни намунали бажариши, империалистик агрессорларга қақшатқич зарба беришга ҳамма вақт тайёр туриши учун қўлидан келган ҳамма ишни қилади. Яккабошчилик — Совет Қуролли Кучлари тузилишининг энг муҳим принципидир.

Партия армия ва флот учун коммунизм ишига чексиз содиқ бўлган ва совет халқининг энг яхши вакилларидан олинадиган командир ва сиёсий кадрларни тайёрлаш тўғрисида тинмай ғамхўрлик қилади. Партия командирлар составининг марксча-ленинча назарияни қунт билан ўрганиши, юксак ҳарбий техника тайёргарлигига эга бўлиши, ҳозирги замон ҳарбий назарияси ва практикасининг ҳамма талабларига жавоб бериши, ҳарбий интизомни мустаҳкамлаши зарур деб ҳисоблайди. Барча совет жангчилари ўз халқига, коммунизм ишига чексиз садоқат руҳида тарбияланиши, социалистик Ватанни ҳимоя қилиш учун бутун куч-қувватини ва, лозим бўлиб қолса, ҳаётини ҳам беришга тайёр туриши керак.

Қуролли Кучларга Коммунистик партиянинг раҳбарлик қилиши, партия ташкилотларининг армия ва флотдаги роли ва таъсирининг кучайиши — ҳарбий қурилиш асосларининг асосидир. Партия армия, авиация ва флотнинг бутун ҳаёти ва фаолиятига ўзининг ташкилотчилик ва етакчилик таъсирини кучайтиришга, Қуролли Кучлар шахсий составини Коммунистик партия ва Совет ҳукумати атрофига жипслаштиришга, армия ва халқнинг бирлигини мустаҳкамлашга, жангчиларни мардлик, жасурлик ва қаҳрамонлик руҳида, коммунизм қураётган Советлар Мамлакатини ҳимоя қилишга ҳамма вақт тайёр туриш руҳида тарбиялашга доимо катта эътибор беради.

IV. ПАРТИЯНИНГ МИЛЛИЙ МУНОСАБАТЛАР СОҲАСИДАГИ ВАЗИФАЛАРИ

Социализм шароитида миллатлар равнақ топади, уларнинг суверенитети мустаҳкамланади. Миллатларнинг ўсиши, капитализм шароитида бўлгани каби, миллий айирмаларни миллий чекланганлик ва худбинликни кучайтириш йўлидан эмас, балки миллатларнинг бир-бирларига яқинлашуви, қардошларча ўзаро ёрдами ва дўстлиги йўлидан боради. Янги саноат марказларининг вужудга келиши, табиий бойликларнинг топилиши ва ишланиши, қўриқ ерларнинг ўзлаштирилиши ва барча транспорт турларининг ривожланиши аҳолининг эркин кўчиб юришини кучайтирмоқда. Совет Иттифоқи халқларининг ўзаро алоқасини кенгайтиришга ёрдам бермоқда. Совет республикаларида кўп миллат кишилари бирга яшамоқдалар ва аҳиллик билан меҳнат қилмоқдалар. Иттифоқчи республикаларнинг СССР ичидаги чегаралари ўзининг илгариги аҳамиятини тобора йўқотиб бормоқда, чунки ҳамма миллатлар тенг ҳуқуқлидирлар, уларнинг ҳаёти ягона социалистик негизда қурилмоқда ва ҳар бир халқнинг моддий ва маънавий эҳтиёжлари бир меёрда қондирилмоқда, уларнинг ҳаммаси умумий ҳаётий манфаатлари билан бир оилага бирлашгандирлар ва ягона мақсад бўлган коммунизмга биргаликда бормоқдалар. Турли миллатларга мансуб бўлган совет кишиларининг маънавий қиёфасида ижтимоий муносабатларнинг янги типи туфайли вужудга келган ва СССР даги барча халқларнинг энг яхши традицияларини ўзида мужассамлаштирган умумий фазилатлар вужудга келди.

Кенг авж олдирилган коммунистик қурилиш СССРдаги миллий муносабатларнинг ривожланишида янги босқич бўлади, бу босқичда миллатлар янада яқинлашади ва уларнинг тўла бирлигига эришилади. Коммунизмнинг моддий-техника базасининг қурилиши совет халқларининг янада мустаҳкамроқ бирлашувига олиб боради. Миллатлар ўртасида моддий ва маънавий бойликларни айирбош қилиш тобора жадалроқ боради, ҳар бир республиканинг коммунистик қурилишнинг умумий ишига қўшадиган ҳиссаси кўпайиб боради. Синфлар ўртасидаги чегараларнинг йўқолиши ва коммунистик ижтимоий муносабатларнинг ривожланиши миллатларнинг социал жиҳатдан бир хиллигини кучайтиради, маданият, ахлоқ ва турмушнинг умумий коммунистик фазилатларининг ривожланишига, миллатлар ўртасидаги ўзаро ишонч ва дўстликнинг янада мустаҳкамланишига ёрдам беради.

СССРда коммунизм ғалаба қозониши билан миллатлар янада кўпроқ яқинлашади, уларнинг иқтисодий ва ғоявий бирлиги кучаяди, уларнинг маънавий қиёфасидаги умумий коммунистик фазилатлари етилиб боради. Бироқ миллий тафовутларнинг, айниқса тилдаги тафовутларнинг йўқолиб бориши синфий чегараларнинг йўқолиб боришига нисбатан узоқроқ процессдир.

Партия коммунистик қурилиш жараёнида пайдо бўладиган миллий муносабат масалаларининг ҳаммасини пролетар интернационализми позицияларида туриб, ленинча миллий сиёсатни оғишмай амалга ошириш асосида ҳал қилиб боради. Партия миллий хусусиятларнинг эътиборга олинмаслигига ҳам, уларни бўрттириб кўрсатишга ҳам йўл қўймайди.

Партия миллий муносабатлар соҳасида қуйидаги вазифаларни илгари суради:

а) **барча совет миллатларининг** қардошларча ҳамкорлиги ва ўзаро ёрдамининг тобора кўпроқ мустаҳкамланиб боришини, уларнинг ҳаётнинг барча соҳаларида жипслашиб ва яқинлашиб боришини таъминлаб ва ССР Иттифоқини бутун чоралар билан мустаҳкамлашга эришиб, уларнинг экономика ва маданиятини бундан буён ҳам ҳар томонлама ривожлантириб бориш: СССР халқларининг миллий давлат формаларидан охиригача фойдаланиш ва уларни такомиллаштириш;

б) иқтисодий соҳада бундан буён ҳам совет республикалари хўжалигини ҳар томонлама ривожлантириш йўлини тутиш; ишлаб чиқаришни рационал жойлаштиришни ва табиий бойликларни планли суратда ишлашни таъминлаб бориш, республикаларнинг меҳнат ғайратларини бирлаштирган ва мувофиқлаштирган, бутун давлатнинг манфаатлари билан ҳар бир совет республикасининг манфаатларини тўғри қўшиб олиб борган ҳолда улар ўртасида социалистик меҳнат тақсимотини тақомиллаштириш. Иттифоқчи республикаларнинг хўжаликка раҳбарлик қилиш соҳасидаги ҳуқуқларини кенгайтириш катта ижобий натижалар берганлигига асосланиб, бундан кейин ҳам ана шундай тадбирлар амалга оширилиши мумкин ва бунда коммунизмнинг моддий-техника базасини вужудга келтириш совет республикаларининг ўзаро янада мустаҳкамроқ алоқа боғлашларини ва бир-бирларига яқиндан ёрдам кўрсатишларини талаб қилишини ҳисобга олиш керак. Миллатлар ўртасидаги алоқа қанчалик мустаҳкам бўлса ва умумхалқ вазифалари қанчалик яхши тушунилса, маҳаллийчилик ва миллий худбинлик кўринишлари шунчалик муваффақиятли бартараф қилинади.

Коммунистик қурилиш вазифаларини муваффақиятли ҳал қилиш ва хўжалик фаолиятини мувофиқлаштириш мақсадида муайян зоналарда республикалараро хўжалик органларини (айниқса суғориш, электр энергия қувватларини халқа шаклида туташтириш, транспорт ва бошқа масалалар бўйича) тузиш мумкин.

Партия, илгаригидек, барча миллат ва элатларнинг манфаатларини тўла ҳисобга олган ҳолда уларнинг амалдаги тенглигини таъминлайдиган сиёсат юргизади, мамлакатнинг тезроқ ривожлантирилиши лозим бўлган районларига алоҳида эътибор беради. Коммунистик қурилиш процессида кўпайиб борадиган неъматлар барча миллат ва элатлар ўртасида адолатли тақсимланиши керак;

в) СССР халқларининг социалистик маданиятини бундан буён ҳам ҳар томонлама гуллаб-яшнатишга эришиш Коммунистик қурилишнинг кенг қулоч ёйиши ва коммунизм идеологиясининг янги ғалабалари СССР халқларининг мазмунан социалистик, шаклан миллий маданиятини бойитиб боради. Миллат ва элатларнинг ғоявий бирлиги, улар маданиятининг яқинлашуви кучаяди. Социалистик миллатлар тараққиётининг тарихий тажрибаси миллий формалар қотиб қолмаслигини, балки янги ҳаёт шароитларига зид бўлган ҳамма эски нарсалардан халос бўлиб, ўзгариб, такомиллашиб ва бир-бирига яқинлашиб боришини кўрсатади. Барча совет миллатлари учун умумий бўлган интернационал маданият ривожланади. Ҳар бир миллатнинг маданият хазинаси интернационал характерга эга бўлган ижодлар билан тобора кўпроқ бойиб боради.

Партия СССР халқлари маданиятининг социалистик мазмунини ривожлантиришга катта аҳамият бериб **унинг бундан буён ҳам ўзаро бойиб, яқинлашиб боришига,** унинг интернационал негизининг мустаҳкамланишига ва шу йўл билан коммунистик жамиятга хос ягона умуминсоний маданиятнинг вужудга келишига **ёрдам беради**. Партия ҳар бир халқнинг прогрессив традицияларини қўллаб-қувватлаб, улардан барча совет кишиларини баҳраманд қилиб, коммунизм қурувчиларнинг янги, барча миллатлар учун ягона бўлган революцион традицияларини бутун чоралар билан ривожлантириб боради;

г) СССР халқлари тилларининг бундан буён ҳам эркин ривожланиб боришини, СССРнинг ҳар бир гражданига ўз хоҳлаган тилида гапириш, ўз болаларини хоҳлаган тилида тарбиялаш ва ўқитиш учун тўла эркинлик беришни, у ёки бу тилни ишлатишда ҳеч қандай имтиёз, чеклаш ёки мажбур қилишларга йўл қўймасликни таъминлаш. Халқларнинг қардошларча дўстлиги ва ўзаро ишончи шароитида миллий тиллар тенг ҳуқуқлилик ва бир-бирини бойитиш асосида ривожланиб борадилар.

Турмушда она тили билан бир қаторда рус тилини ҳам ихтиёрий суратда ўрганиш процесси кетаётганлиги ижобий аҳамиятга эгадир, чунки рус тили ўзаро тажриба алмашишга ва ҳар бир миллат ва элатнинг СССРдаги бошқа барча халқларнинг маданий ютуқларидан ва жаҳон маданиятидан баҳраманд бўлишига ёрдам беради. Рус тили амалда СССРдаги барча халқларнинг миллатлараро алоқа ва ҳамкорлик қилишида умумий тил бўлиб қолди;

д) миллий муносабатлар соҳасида бундан буён ҳам интернационализм принципларини изчиллик билан амалга ошириш; халқлар дўстлигини социализмнинг энг муҳим ютуқларидан бири сифатида мустаҳкамлаш; ҳар қандай миллатчилик ва шовинизмнинг кўринишлари ва сарқитларига қарши, миллий чекланганлик ва миллий мумтозлик, ўтмишни идеаллаштириш ва халқлар тарихидаги социал зиддиятларни ҳаспўшлаб кетиш тенденцияларига қарши, умри тугаган урф-одатларга қарши муросасиз кураш олиб бориш. Коммунистик қурилиш кўламининг катталашиб бораётганлиги миллатлар ўртасида доимо кадрлар айирбошлаб туришни талаб қилмоқда. Совет республикаларида турли миллат ходимларини тарбиялаш ва улардан фойдаланишда миллий алоҳидаликнинг ҳар қандай кўринишларига асло йўл қўйиб бўлмайди. Миллатчилик кўринишларини тугатиш СССРдаги барча миллат ва элатларнинг манфаатларига мувофиқ келади. Ҳар бир совет республикаси бундан кейин ҳам СССРдаги қардош социалистик миллатларнинг улуғ оиласидагина равнақ топиши ва мустаҳкамланиши мумкин.

V. ПАРТИЯНИНГ ИДЕОЛОГИЯ, ТАРБИЯ, ТАЪЛИМ, ФАН ВА МАДАНИЯТ СОҲАСИДАГИ ВАЗИФАЛАРИ

Совет жамияти оммани социалистик руҳда тарбиялаш, социализмнинг актив қурувчиларини вояга етказиш соҳасида катта муваффақиятларга эришди. Лекин социалистик тузум ғалаба қилгандан кейин ҳам кишиларнинг онги ва хулқ-атворида капитализм сарқитлари сақланиб қолади ва улар жамиятнинг олға томон ҳаракатига тўсқинлик қилади.

Коммунизм ғалабаси учун курашда идеология иши тобора кучли факторга айланмоқда. Жамият аъзоларининг онглилиги қанча юқори бўлса, уларнинг коммунизм моддий-техника базасини яратишдаги, коммунистик меҳнат формаларини ва кишилар ўртасидаги янги муносабатларни ривожлантиришдаги ижодий активлиги шунча тўла ва кенг ривожланади ва, бинобарин, коммунизм қурилиши вазифалари шунча тез ва муваффақиятли ҳал қилинади.

Партия ҳозирги босқичда идеология ишидаги асосий вазифа — барча меҳнаткашларни юксак ғоявийлик ва коммунизмга садоқат руҳида, меҳнатга ва жамоат хўжалигига коммунистик муносабатда бўлиш руҳида тарбиялашдан, буржуа қарашлари ва аҳлоқининг сарқитларини батамом тугатишдан, шахсни ҳар томонлама, гармоник тарзда ўстиришдан, чинакам маънавий маданият бойлигини вужудга келтиришдан иборат, деб ҳисоблайди. Партия ёш авлодни тарбиялашга алоҳида аҳамият беради.

(Давоми учинчи бетда)

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ ПРОГРАММАСИ

(Боши биринчи ва иккинчи бетларда).

Янги одамнинг вояга етиши коммунизм қурилишида актив иштирок қилиш процессида, иқтисодий ва ижтимоий ҳаётда коммунистик негизларни ривожлантириш процессида, партия, давлат ва жамоат ташкилотлари олиб борадиган бутун тарбиявий иш системасининг таъсири остида юз беради. Бунда матбуот, радио, кино ва телевидение муҳим роль ўйнайди. Ижтимоий тузилишнинг коммунистик формаларини яратиш жараёнида турмушда, меҳнатда, кишилар ўртасидаги муносабатларда коммунистик ғоявийлик тобора кучлироқ ва мустаҳкамроқ ўрнашиб боради, коммунизм неъматларидан оқилона фойдалана билиш вужудга келади. Жамият аъзоларининг биргаликда, планли суратда ташкил қилинган меҳнати, уларнинг давлат ва жамоат ишларини бошқаришда кундалик иштироки, ўртоқларча ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам кўрсатиш каби коммунистик муносабатларнинг ривожланиши кишилар онгининг коллективизм, меҳнатсеварлик ва инсонпарварлик руҳида ўзгартиб юборилишига олиб боради.

Меҳнаткашларнинг коммунистик онглилигининг ошиши ишчилар, колхозчилар ва интеллигенциянинг ғоявий-сиёсий жиҳатдан янада кўпроқ жипслашувига, уларнинг коммунистик жамият меҳнаткашларининг ягона коллективига аста-секин қўшилиб боришига ёрдам беради.

Партия қуйидаги вазифаларни илгари суради:

1. Коммунистик онгliликни тарбиялаш соҳасида

а) **Илмий дунёқарашни шакллантириш.** Стихияли иқтисодий тараққиёт ишлаб чиқаришни ва бутун жамият ҳаётини онгли суратда ташкил қилишга ўз ўрнини бўшатиб берган, назария кун сайин амалга оширилиб турган социализм ва коммунистик жамият қурилиши шароитида, жамиятнинг барча меҳнаткашлари онгида илмий дунёқарашни шакллантириш биринчи даражали аҳамиятга эга бўлади. Философик, иқтисодий ва социал-сиёсий қарашларнинг бир бутун ва мунтазам системаси бўлган марксизм-ленинизм бундай дунёқарашнинг ғоявий асосидир. Партия бутун аҳолини илмий коммунизм руҳида тарбиялаш вазифасини қўяди, меҳнаткашлар марксча-ленинча таълимот идеяларини эгаллаб олишларига, жаҳон тараққиётининг жараёни ва перспективаларини чуқур тушунишларига, мамлакат ичидаги ва халқаро майдондаги воқеаларни тўғри тушуна билишларига, ҳаётни онгли суратда коммунистик тарзда қуришларига ҳаракат қилади. Коммунистик идеялар ҳар бир кишининг хулқ-атворида, ҳар бир коллектив ва ҳар бир ташкилотнинг фаолиятида коммунистик ишлар билан узвий боғлаб олиб борилиши лозим.

Турмуш илгари сураётган янги проблемаларни назарий жиҳатдан ишлаб чиқиб, уларни ўз вақтида амалга ошириш — жамиятнинг коммунизм сари муваффақиятли ҳаракатининг зарур шартидир. Назария бундан буён ҳам практика йўлини ёритиб бориши, коммунистик қурилишни муваффақиятли олиб боришга ҳалақит берадиган қийинчилик ва зиддиятларни аниқлаш ва бартараф қилишга ёрдам бериши лозим. Партия совет жамиятининг ҳаётида юз бераётган янги ҳодисаларни ҳамда жаҳон революцион ишчилар ҳаракати ва озодлик ҳаракатининг тажрибасини ўрганиш ва умумлаштириш асосида марксча-ленинча назарияни бундан буён ҳам ривожлантириб боришни, коммунистик қурилиш назарияси билан практикасини ижодий тарзда қўшиб олиб боришни ўзининг энг муҳим вазифаси деб ҳисоблайди.

б) **Меҳнат тарбияси.** Партия жамиятнинг барча аъзоларида меҳнатга коммунистик муносабатни ўстиришни тарбиявий ишнинг марказига қўяди. Жамият бахт-саодати йўлида меҳнат қилиш — ҳар бир кишининг муқаддас бурчидир. Жамият фойдасига қилинадиган ҳар қандай жисмоний ва ақлий меҳнат ҳурмат қилинади ва қадрланади. Барча меҳнаткашларни меҳнатнинг энг яхши намуналари асосида, ижтимоий хўжаликни олиб боришнинг энг яхши намуналари асосида тарбиялаш лозим.

Кишиларнинг ҳаёти ва тараққиёти учун керакли нарсаларнинг ҳаммасини меҳнат яратади. Шу сабабдан ҳар бир киши ўз ҳаёти ва фаолияти учун, жамият фаровонлиги учун зарур бўлган воситаларни яратишда иштирок қилиши керак. Меҳнат қилмай, жамиятдан ҳар қандай неъматлар оладиган киши текинхўр бўлиб қолур ва бошқаларнинг ҳисобига яшаган бўлур эди.

Коммунистик жамиятда киши меҳнат қилмаслиги мумкин эмас. Унинг онги ҳам, жамоатчилик фикри ҳам бунга йўл қўймайди. Қобилиятига яраша меҳнат қилиш жамиятнинг барча аъзоларининг одати, биринчи ҳаётий эҳтиёжи бўлиб қолади.

в) **Коммунистик аҳлоқнинг қарор топиши.** Коммунизмга ўтиш процессида жамият ҳаётида аҳлоқ асосларининг роли тобора кучайиб боради, маънавий факторнинг таъсир доираси кенгаяди ва, шунга мувофиқ, кишилар ўртасидаги ўзаро муносабатларни маъмурий йўл билан тартибга солишнинг аҳамияти камайиб боради. Партия гражданларнинг онгли интизомининг барча формаларини, коммунистик ижтимоий ҳаёт асосий қоидаларининг мустаҳкамланиши ва ривожланишига олиб борувчи формаларини рағбатлантиради.

Коммунистлар эксплуататорларнинг синфий аҳлоқини рад қилиб, эски дунёнинг бузилган эгоистик қарашлари ва аҳлоқига коммунистик аҳлоқни — бутун меҳнаткаш инсониятнинг манфаат ва идеалларини ифода қилувчи энг адолатли ва олижаноб аҳлоқни қарама-қарши қўядилар. Эксплуататорлар ҳукмронлиги шароитида бузилган ёки ҳаёсизларча паймол қилиб келинган оддий аҳлоқ ва адолат нормаларини коммунизм айрим кишилар ўртасидаги муносабатларда ҳам, халқлар ўртасидаги муносабатларда ҳам мустаҳкам ҳаётий қоидаларга айлантиради. Коммунистик аҳлоқ социал зулм ва ахлоққа хилоф иллатларга қарши минг йиллар мобайнида халқ оммаси томонидан олиб борилган курашда ишлаб чиқилган умуминсоний асосий аҳлоқ нормаларини ўз ичига олади. Жамиятнинг маънавий ривожланишида ишчилар синфининг революцион аҳлоқи айниқса муҳим аҳамиятга эгадир. Коммунистик аҳлоқ социализм ва коммунизм қурилиши жараёнида янги принциплар ва янги мазмун билан бойиб боради.

Партия **коммунизм қурувчисининг аҳлоқ кодекси** қуйидаги аҳлоқий принципларни ўз ичига олади деб ҳисоблайди:

— коммунизм ишига садоқат, социалистик Ватанга, социализм мамлакатларига муҳаббат;

— жамият бахт-саодати йўлида ҳалол меҳнат қилиш: ишламаган тишламайди;

— жамият бойлигини сақлаш ва кўпайтириш тўғрисида ҳар бир кишининг ғамхўрлик қилиши;

— ижтимоий бурчни яхши англаш, жамият манфаатларининг бузилишига асло йўл қўймаслик;

— коллективизм ва ўртоқларча ўзаро ёрдам: бир киши ҳамма учун, ҳамма бир киши учун;

— кишилар ўртасида инсонпарварлик муносабатлари ва ўзаро ҳурмат: киши кишига дўст, ўртоқ ва биродар;

— жамият ҳаётида ва шахсий ҳаётда ҳалоллик ва ростгўйлик, аҳлоқий софдиллик, оддийлик ва камтарлик;

— оилада ўзаро бир-бирини ҳурмат қилиш, болалар тарбияси тўғрисида ғамхўрлик қилиш;

— адолатсизликка, текинхўрликка, виждонсизликка, мансабпарастликка муросасизлик;

— СССРдаги барча халқларнинг дўстлиги ва қардошлиги, миллий ва ирқий адоватларга асло йўл қўймаслик;

— коммунизмнинг, тинчлик ва халқлар озодлиги ишининг душманларига муросасизлик;

— ҳамма мамлакат меҳнаткашлари билан, ҳамма халқлар билан қардошларча ҳамкорлик.

г) **Пролетар интернационализмини ва социалистик ватанпарварликни кучайтириш.** Партия совет кишиларини пролетар интернационализми руҳида тинмай тарбиялаб боради, меҳнаткашларнинг халқаро ҳамкорлигини мустаҳкамлашга ҳар томонлама кўмаклашади. Партия совет халқининг ўз Ватанига муҳаббатини кучайтирар экан, шунга асосланадики, жаҳон социализм системаси вужудга келиши билан социалистик жамият гражданларининг ватанпарварлиги ўз Ватанига, социалистик мамлакатларнинг бутун дўстона оиласига содиқ ва фидокор бўлишда гавдаланади. Социалистик ватанпарварлик ва социалистик интернационализм ишчилар синфи билан, барча мамлакатларнинг меҳнаткашлари билан пролетарларча бирдамликни узвий равишда ўз ичига олади. Партия бундан буён ҳам буржуа миллатчилиги, ирқчилиги ва космополитизмидан иборат реакцион идеологияга қарши сабот билан кураш олиб боради.

д) **Инсон шахсининг ҳар томонлама ва гармоник ўсиши.** Коммунизмга ўтиш даврида **маънавий бойликни, ахлоқий софликни ва жисмоний камолатни ўзида гармоник ҳолда мужассамлантирган янги инсонни тарбиялаш** имкониятлари ўсиб боради

Тарихий социал ғалабалар туфайли — эксплуатация, ишсизлик ва қашшоқликдан, жинси, келиб чиқиши, миллати, ирқига қараб камситишлардан халос бўлиш туфайли шахсни ҳар томонлама ўстириш учун шароит яратилди. Жамиятнинг ҳар бир аъзосига ижодий меҳнат қилиш ва билим олиш учун тенг имкониятлар берилган. Жамият ва оила ҳаётида кишилар ўртасидаги қарамлик ва тенгсизлик муносабатлари йўқолиб боради. Ҳар бир гражданнинг шахсий қадр-қиммати жамият томонидан қўриқланади. Жамият манфаатларини ҳисобга олаб туриб, ҳар бир кишининг ўзи хоҳлаган машғулот ва ихтисос турини тенг ва эркин асосда танлаб олиши таъминланади. Моддий ишлаб чиқаришга сарфланадиган вақт қисқариб борган сари ишлаб чиқариш, фан, техника, адабиёт ва санъат соҳасида қобилият, истеъдод, талантнинг ривожланиш имкониятлари кенгаяди. Кишилар бўш вақтларини ижтимоий фаолиятга, маданий алоқага, ақлий ва жисмоний жиҳатдан ўсишга ва бадиий ижодиётга кўпроқ бағишлайдиган бўладилар. Физкультура ва спорт кишиларнинг кундалик ҳаётига мустаҳкам киради.

е) **Кишилар онгидаги ва хулқ-атворидаги капитализм сарқитларини йўқотиш.** Партия буржуа идеологияси ва ахлоқининг кўринишларига, хусусий мулкчилик психологиясининг қолдиқларига, бидъат ва хурофотларга қарши курашни коммунистик тарбия соҳасидаги ишнинг таркибий қисми деб ҳисоблайди.

Ўтмиш сарқитларига, индивидуализм ва худбинлик кўринишларига қарши курашда жамоатчилик, жамоат фикрининг таъсири, танқид ва ўз-ўзини танқидни ривожлантириш катта роль ўйнайди. Жамиятга қарши қилинган ҳаракатларни ўртоқларча қоралаш аста-секин буржуа қарашлар, ахлоқ ва урф-одатларнинг кўринишларини таг-туги билан йўқотишнинг асосий воситаси бўлиб қолади. Ижтимоий ва шахсий ҳаётда, ижтимоий бурчни бажаришда яхши ўрнак кўрсатиш жуда катта тарбиявий аҳамиятга эга бўлади.

Партия кишиларни илмий материалистик дунёқараш руҳида тарбиялаш учун, диний хурофотларни йўқотиш учун ғоявий таъсир воситаларидан фойдаланади. Бунда диндорларнинг туйғуларини ҳақорат қилишга йўл қўймаслик керак. Ўтмишда кишилар табиатнинг стихияли кучлари ва социал зулм остида эзилганликлари, табиий ва ижтимоий ҳодисаларнинг ҳақиқий сабабларини билмаганликлари орқасида вужудга келган диний эътиқодларнинг асоссизлигини қунт билан тушунтириб бориш лозим. Бунда дунёнинг манзарасини тобора тўлароқ очиб бераётган, инсоннинг табиат устидан ҳукмронлигини кучайтираётган ва диннинг мўъжизавий кучлар тўғрисидаги афсоналарига ўрин қолдирмайдиган ҳозирги замон фанининг ютуқларига суяниш лозим.

ж) **Буржуа идеологиясини фош қилиш.** Социал тузуми турлича бўлган давлатларнинг тинч-тотув яшаши идеология курашининг тўхтатилишини билдирмайди. Коммунистик партия **капитализмнинг халққа қарши, реакцион моҳиятини** ва капиталистик тузумни бўяб кўрсатиш йўлидаги ҳар қандай уринишларни бундан буён ҳам фош қилаверади.

Партия **умри тугаб бораётган капиталистик системадан социализм ва коммунизмнинг ғоят катта афзалликларини систематик суратда пропаганда** қилади.

Партия реакцион буржуа идеологиясига коммунизмнинг илмий идеологиясини қарши қўяди. Ишчилар **синфи ва барча меҳнаткашларнинг туб манфаатларини ифода қилувчи бу идеология уларни умумий бахт-саодат йўлида курашиш, ишлаш ва яшашга ўргатади. Коммунистик идеология — энг инсонпарвар идеологиядир. Коммунистик идеологиянинг идеаллари кишилар ўртасида, халқлар ўртасида чинакам инсоний муносабатлар ўрнатишдан, инсониятни қирғин урушлар хавфидан халос қилишдан, ер юзида ҳамма кишилар учун умумий тинчлик ва эркин, қувноқ ҳаёт ўрнатишдан иборат.

2. Халқ маорифи соҳасида

Коммунизмга ўтиш ҳам жисмоний, ҳам ақлий меҳнатга, ижтимоий ва давлат ҳаётининг турли соҳаларида, фан ва маданият соҳасида актив фаолиятга лаёқатли бўлган коммунистик онгли ва юқори маълумотли кишиларни тарбиялаш ва тайёрлашни тақозо қилади.

Халқ маорифи системаси шундай қуриладики, бунда ёш авлодни ўқитиш ва тарбиялаш турмуш билан, унумли меҳнат билан мустаҳкам боғланади, катта ёшдаги аҳоли ишлаб чиқариш соҳасидаги ишни шахсий истеъдоди ва жамият эҳтиёжларига мувофиқ ўқиш ва билим олишни давом эттириш билан қўшиб олиб борадиган бўлади. Халқ маорифини бундай принциплар асосида йўлга қўйиш коммунистик жамиятнинг ҳар томонлама ривожланган аъзоларининг вояга етишига, энг муҳим социал проблемалардан бирининг ҳал этилишига — ақлий меҳнат билан жисмоний меҳнат ўртасидаги муҳим тафовутларнинг бартараф қилинишига ёрдам беради.

Маориф ва тарбия соҳасидаги асосий вазифалар қуйидагилардан иборатдир:

а) **Умумий мажбурий ўрта таълимни амалга ошириш.** Яқин ўн йил мобайнида мактаб ёшидаги ҳамма болалар учун ўн бир йиллик умумий мажбурий ўрта ва политехника таълимини амалга ошириш ва ёшларнинг халқ хўжалигида машғул бўлган ва тегишли маълумотга эга бўлмаган қисми учун 8 синф ҳажмида таълимни амалга ошириш, кейинги ўн йилликда — ҳамманинг тўла ўрта маълумот олиш имконини таъминлаш. Умумий ўрта таълим умумий ва политехника таълимини мактаб ўқувчиларининг бажариши мумкин бўлган ижтимоий фойдали меҳнатда қатнашуви билан бирга қўшган ҳолда ривожлантириш билан, шунингдек ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда ўрта маълумот берувчи кечки мактаблар шохобчасини анча кенгайтириш йўли билан таъминланади.

Ўрта маълумот фан асосларини пухта билишни, коммунистик дунёқараш принципларини ўзлаштиришни, фан ва техниканинг ўсиб бораётган тараққиёт даражасига мувофиқ, жамиятнинг эҳтиёжларини, ўқувчиларнинг қобилият ва истакларини, шунингдек соғлом ёш авлоднинг маънавий, эстетик ва жисмоний тарбиясини ҳисобга олган ҳолда меҳнат ва политехника жиҳатидан тайёргарликни таъминлаши лозим.

Фан ва техника барқ уриб ривожланиши муносабати билан ишлаб чиқариш ва профессионал-техника таълими системасини муттасил такомиллаштириб бориш лозим, токи ишлаб чиқаришда ишловчиларнинг маҳорати уларнинг ижтимоий ва табиий фан соҳаларидаги умумий тайёргарлигини ошириш ва инженер-техник, агрономия, медицина билимлари ёки бошқа махсус билимлар олиши билан бирга қўшиб борилсин.

б) **Мактабгача ёшдаги ва мактаб ёшидаги болаларни ижтимоий тарбиялаш.** Коммунистик халқ маорифи системаси болаларни ижтимоий тарбиялашга асосланади. Оиланинг болаларга тарбиявий таъсири уларнинг ижтимоий тарбияси билан тобора узвий равишда қўшиб олиб борилиши лозим.

Турли типдаги мактабгача тарбия муассасалари ва мактаб-интернатлар шохобчаларининг ривожлантирилиши мактаб ёшигача бўлган ва мактаб ёшида бўлган болаларни ота-оналарининг истаги билан ижтимоий тарбиялаш ишида меҳнаткашлар эҳтиёжининг тўла қондирилишини таъминлайди. Ёш авлодни ижтимоий тарбиялашда мактабнинг роли ошади, мактаб болаларда меҳнатга, билимларга муҳаббат хислаларини сингдириши, ёш авлодни коммунистик онглилик ва коммунистик ахлоқ руҳида тарбиялаши лозим. Бу ишларнинг ҳаммасида халқ ўқитувчиси, комсомол ва пионер ташкилотлари юксак, фахрли ва масъулиятли роль ўйнаши лозим.

в) **Ёш авлодга таълим ва тарбия бериш юксак даражада бўлишини таъминловчи шароитларни яратиш.** Партия мактаблар, маданий оқартув муассасалари қуришнинг кенг программасини, тарбиялаш ва ўқитишнинг эҳтиёжларига тўла жавоб берувчи кенг программани амалга оширишни мўлжаллайди. Барча мактаблар яхши биноларга эга бўладилар ва бир сменали машғулотларга ўтадилар. Барча мактаблар ҳузурида ўқув устахоналари, химия-физика кабинетлари ва бошқа кабинет ҳамда лабораториялар тузилади, қишлоқ жойларида эса мактаб ҳузурида қишлоқ хўжалик участкалари ҳам вужудга келтирилади; йирик корхоналарда мактаб ўқувчилари учун ўқув-ишлаб чиқариш цехлари ташкил қилинади. Мактабларда энг янги техника воситалари — кино, радио, телевидение кенг қўлланилади.

Жисмоний ва эстетик тарбиялаш мақсадида барча мактабларда ва мактабдан ташқари муассасаларда гимнастика заллари, спорт шаҳарчалари ускуналанади, болаларнинг бадиий ижоди учун, музика, рассомлик, ҳайкалтарошлик билан шуғулланишлари учун шароит яратилади. Шаҳар ва қишлоқларда болалар стадионлари, спорт мактаблари, туристик лагерлар, лижа базалари, сув станциялари, хавзалари ва бошқа спорт иншоотлари кўпайтирилади.

г) **Олий ва ўрта махсус таълим.** Фан ва техника ривожланиб борган сари кенг назарий ва сиёсий савияли, юқори малакали мутахассислар тайёрлаши лозим бўлган олий ва ўрта махсус таълим янада ривожлантирилади.

Иш кунининг қисқариши ва бутун аҳоли турмуш даражасининг анча ошиши натижасида ўқишни хоҳлаган барча кишиларнинг олий ёки ўрта махсус билим олишлари учун шароит яратилади. Мамлакатнинг барча районларида корхоналар, касаба союзлари ва бошқа жамоат ташкилотларининг ёрдамида олий ва ўрта махсус ўқув юртлари, айниқса кечки ва сиртқи ўқув юртлари, шунингдек завод-олий техника ўқув юртлари, йирик совхозлар базасида қишлоқ хўжалик институтлари, халқ университетлари, студиялар, консерваториялар ва шу кабилар тармоғи кўпайтирилиши лозим. Олий ва ўрта махсус ўқув юртларида ўқувчилар контингенти йил сайин анча кўпайтирилиши керак. Ўн миллионларча кишилар махсус маълумот оладилар.

3. Фан соҳасида

Социалистик хўжалик системаси шароитида фан ва техниканинг тараққиёти табиат бойликлари ва кучларидан халқ манфаатлари йўлида энг самарали фойдаланишга, энергиянинг янги хилларини очишга ва янги материаллар яратишга, иқлим шароитларига таъсир кўрсатиш методларини ишлаб чиқишга, космик фазони ўрганишга имкон беради. Фаннинг қўлланилиши жамият ишлаб чиқарувчи кучларининг қудратли суратда ўсишининг ҳал қилувчи факторига айланади. Партия фаннинг ривожланиши ва фан ютуқларининг халқ хўжалигига жорий қилиниши тўғрисида бундан буён ҳам алоҳида ғамхўрлик қилиб боради.

Энг муҳим вазифалар қуйидагилардан иборатдир:

а) **Назарий тадқиқотларни ривожлантириш.** Фан ва техника тараққиётининг бундан кейинги истиқболлари ҳозирги даврда, аввало, **табиёт фанининг етакчи тармоқларининг** ютуқлари билан белгиланади. **Математика, физика, химия, биологиянинг** юксак даражада ривожланиши — техника, медицина, қишлоқ хўжалик фанлари ва бошқа фанларнинг юксалиши ва самарали бўлишининг зарур шартидир.

Назарий тадқиқотлар ғоят кенг ривожланади, биринчи навбатда техника тараққиётининг бутун мамлакатни электрлаштириш, ишлаб чиқаришни комплекс механизациялаш ва автоматлаштириш, халқ хўжалигининг энг муҳим тармоқларини химиялаштириш, атом энергиясини ишлаб чиқаришда қўлланиш, транспорт ва алоқа каби белгиловчи соҳалари ривожланади. Бунга қуйидагилар киради:

— мамлакатнинг энергетика ва ёқилғи балансини ўрганиш, энергиянинг табиий манбаларидан энг яхши фойдаланиш йўлларини ахтариб топиш, ягона энергетика системасининг илмий асосларини ишлаб чиқиш, ёқилғи, тепловой, ядро, қуёш ва химик энергияни бевосита электр энергиясига айлантириш усулларини очиш, термоядро реакцияларини бошқариш проблемаларини ҳал этиш;

— янги машиналарни, автоматика ва телемеханика системаларини яратишнинг назария ва принципларини ишлаб чиқиш, радио электроникани интенсив ривожлантириш, ҳисобловчи, бошқарувчи ва информацион машиналарнинг назарий асосларини ишлаб чиқиш ва уларни техника жиҳатидан такомиллаштириш;

— химик процессларни текшириш, янги, энг мукаммал технология методларини ишлаб чиқиш, халқ хўжалигининг барча тармоқлари учун: машинасозлик, қурилиш, рўзғор буюмлари, минерал ўғитлар ишлаб чиқариш учун, шунингдек медицинада ва қишлоқ хўжалигида қўлланиладиган янги препаратлар яратиш учун юқори сифатли ва арзон сунъий ва синтетик материаллар яратиш;

— фойдали қазилма бойликларини қидириш ва табиат бойликларидан комплекс фойдаланишнинг мавжуд методларини такомиллаштириш ва янги, энг самарали методларини топиш.

Медицина проблемаларини муваффақиятли ҳал этиш, қишлоқ хўжалигини янада юксалтириш эҳтиёжлари муносабати билан биологик фанларнинг бутун комплексини ривожлантиришда олға томон катта қадам ташланади. Инсониятнинг манфаатлари турмуш ҳодисаларининг моҳиятини тушунтириб бериш, турмуш процессларини, жумладан моддалар алмашувини, организмларнинг ирсиятини ўрганиш ва бошқариш вазифаларини бу фанлар олдига асосий вазифа қилиб қўяди. Медицина фани ўз куч-эътиборини рак, вирус, юрак-қон томирлари касалликларининг ва кишилар ҳаёти учун хавфли бўлган бошқа касалликларнинг олдини олиб қоладиган ва уларни бартараф қиладиган воситаларни топишга қаратиши керак. Микроорганизмларни ўрганиш ва улардан халқ хўжалигида ва соғлиқни сақлашда кенг фойдаланиш, шу жумладан озиқ-овқат ва ем-хашак бўладиган воситалар, витаминлар, антибиотиклар, ферментлар ишлаб чиқиш учун, агротехниканинг янги усулларини ахтариб топиш учун фойдаланиш муҳим аҳамиятга эга.

Одамнинг космосга чиқишига имкон берган Ернинг сунъий йўлдошлари, космик ракеталар планеталарни ва Қуёшни текширишда, табиатнинг янги ҳодисалари ва қонунларини очишда катта имкониятлар яратди.

Фан барқ уриб ривожланаётган асрда бирдан-бир илмий дунёқараш ва билиш методи бўлган диалектик материализм асосида ҳозирги замон табиат фанининг философик проблемаларини ишлаб чиқиш янада катта актуал масалага айланади.

Жамият тараққиётига раҳбарликнинг илмий асоси бўлган **ижтимоий фанлар** соҳасидаги тадқиқот ишларини интенсив равишда ривожлантириб бориш керак. Коммунистик қурилиш тажрибасини ўрганиш ва назарий жиҳатдан умумлаштириб бериш, социализмнинг иқтисодий, сиёсий ва маданий тараққиётининг ҳамда унинг коммунизмга ўсиб ўтишининг асосий қонуниятларини ўрганиш, коммунистик тарбия проблемаларини ишлаб чиқиш ижтимоий фанлар соҳасидаги энг муҳим вазифадир.

Иқтисодий фаннинг вазифаси жамиятнинг иқтисодий ҳаётидаги янги ҳодисаларни умумлаштириб беришдан, халқ хўжалик проблемаларини ишлаб чиқишдан иборат. Бу проблемаларнинг ҳал этилиши коммунизмни муваффақиятли қуришга ёрдам қилади. Экономистларнинг диққат эътибори моддий ва меҳнат ресурсларидан халқ хўжалигида энг самарали фойдаланиш йўлларини, саноат ва қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини планлаш ва ташкил қилишнинг энг яхши методларини ахтариб топишга, ишлаб чиқарувчи кучларни рационал жойлаштириш принципларини ҳамда коммунизм қурилишининг техника-иқтисодий проблемаларини ишлаб чиқишга қаратилиши лозим.

Жаҳон тарихи ва ҳозирги замон жаҳон тараққиёти проблемаларини ўрганиш инсониятнинг коммунизм томон ҳаракат қилишидан, кучлар нисбатининг социализм фойдасига ўзгаришидан, капитализм умумий кризисининг кескинлашувидан, империализм мустамлака системасининг ҳалокатидан ва унинг оқибатларидан, халқларнинг миллий-озодлик ҳаракатининг юксалишидан иборат қонуний процессни очиб бериши лозим.

Коммунистик партия ва совет халқининг турмуш синовидан ўтган ғолиб жаҳон социализм системасининг, жаҳон коммунистик ва ишчилар ҳаракатининг тараққиёт қонуниятларини ўрганиш муҳим аҳамиятга эга.

Ижтимоий фанлар бундан буён ҳам буржуа идеологиясига қарши, ўнг социалистик назария ва практикага қарши, ревизионизм ва догматизмга қарши қатъий кураш олиб бориб, марксизм-ленинизм принципларининг софлигини қаттиқ туриб ҳимоя қилиши керак.

б) **Фаннинг ишлаб чиқариш билан қўшилиши.** Халқнинг ижодий меҳнати билан, коммунистик қурилиш тажрибаси билан мустаҳкам алоқа — фаннинг самарали тараққиётининг гаровидир.

Хўжалик ва маданий тараққиётнинг талабларига мувофиқ: илмий муассасалар шохобчаларини, шу жумладан, хўжалик қурилишига раҳбарлик қилувчи марказий органлар ҳузуридаги ва халқ хўжалиги кенгашлари ҳузуридаги илмий муассасаларни, шунингдек йирик саноат корхоналари ҳузуридаги ва қишлоқ хўжалик районларидаги илмий лабораториялар ва институтларни кенгайтириб ва такомиллаштириб бориш; олий ўқув юртларида илмий-тадқиқот ишларини ривожлантириш; илмий муассасалар ва олий ўқув юртларини территориал жойлаштиришни яхшилаш; барча иттифоқчи республикаларда ва йирик иқтисодий районларда фаннинг янада ривожланишини таъминлаш зарур.

Илмий муассасалар халқ хўжалигини ва маданиятни ривожлантириш планларига мувофиқ ўз ишларини тадқиқотнинг энг муҳим йўналишлари асосида қуришлари ва мувофиқлаштиришлари лозим. Илмий ишга раҳбарлик қилишда илмий жамоатчиликнинг роли ўсади. Етилган проблемаларни ижодий ҳал этишга ёрдам берувчи эркин ўртоқлик дискуссиялари фанни ривожлантиришнинг зарур шартидир.

Партия фаннинг моддий базасини янада мустаҳкамлаш ва такомиллаштириш ҳамда энг қобилиятли ижодий кучларни илмий фаолиятга жалб этиш тадбирларини кўради.

Билимнинг энг муҳим соҳаларида қўлга киритилган олдинги позицияларни совет фани қўлида маҳкам сақлаб қолиш ва барча асосий йўналишлар бўйича **жаҳон фанида етакчи мавқени** эгаллаш — совет олимларининг шарафли ишидир.

4. Маданий қурилиш, адабиёт ва санъат соҳасида

Коммунистик жамият қуришни кенг авж олдирган даврдаги маданий тараққиёт буюк маданий революциянинг якунловчи босқичи бўлади. Бу босқичда коммунизмнинг ғалаба қилиши учун зарур бўлган барча идеологик ва маданий шароитларни яратиш таъминланади.

Ишлаб чиқарувчи кучларнинг юксалиши, техника тараққиёти ва ишлаб чиқаришни ташкил қилиш, меҳнаткашларнинг ижтимоий активлигини ошириш ўз-ўзини идора қилиш демократик асосларини ривожлантириш, турмушни коммунистик асосда қайта қуриш кўп жиҳатдан аҳолининг маданий ўсишига боғлиқдир.

Жаҳон маданияти яратган ҳамма нарсаларни ўзида мужассамлаштирган ва ривожлантирган коммунизм маданияти — инсониятнинг маданий тараққиётидаги янги, юқори босқичдир. Коммунизм маданияти жамият маънавий ҳаётининг барча ранг-баранг томонларини ва бойликларини, янги дунёнинг юксак ғоявийлиги ва гуманизмини ўзида гавдалантиради. Бу синфсиз жамият маданияти, умумхалқ, умуминсоният маданияти бўлади.

а) **Жамиятнинг маданий турмушини ҳар томонлама ривожлантириш**

Коммунизмга ўтиш шароитида маданиятнинг ҳамма соҳаларидаги ижодий фаолият айниқса самарали бўлади ва жамиятнинг барча аъзолари бундан баҳраманд бўлади. Совет адабиёти, музикаси, рассомлик санъати, кинематографияси, театри, санъатнинг барча тармоқлари ғоявий мазмунни ва бадиий маҳоратни ривожлантиришда янги чўққиларга эришади. Халқ театрлари, оммавий ҳаваскорлик, техника ихтирочилиги ва халқ ижодининг бошқа формалари кенг ёйилади. Бадиий ҳаваскорлик қатнашчилари орасидан талантли ёзувчилар, рассомлар, музикачилар, артистлар етишиб чиқади. Жамиятнинг бадиий хазинасини ривожлантириш ва бойитишга оммавий-бадиий ҳаваскорлик билан профессионал санъатни бирга қўшиш асосида эришилади.

Партия адабиёт, санъат, маданиятнинг равнақ топиши тўғрисида, ҳар бир одамнинг шахсий қобилиятларини тўла рўёбга чиқариш учун барча шароитларни яратиш тўғрисида, барча меҳнаткашларни эстетик тарбиялаш тўғрисида, халқда юксак бадиий диднинг ва маданий малаканинг шаклланиши тўғрисида тинмай ғамхўрлик қилади.

Маданият моддий базасининг янада кучли суратда юксалиши учун:

— китоб нашр этиш ишлари ва матбуот ҳар томонлама ривожлантирилади ва шунга мувофиқ полиграфия саноати ва қоғоз ишлаб чиқариш ҳам кенгайтирилади;

— кутубхоналар, лекция заллари, қироатхоналар, театрлар, клублар, маданият уйлари, кино-театрлар кўпайтирилади;

— мамлакатни радиолаштириш, барча саноат ва қишлоқ хўжалик районларини ўз ичига олувчи телевизион марказлар қуриш тугалланади;

— халқ университетлари, театр коллективлари ва бошқа маданий ҳаваскорлик ташкилотлари кенг ривожлантирилади;

— ҳамманинг фойдаланиши мумкин бўлган илмий ва техника лабораториялари, ҳаваси ва қобилияти бўлган ҳамма кишиларнинг ишлаши учун бадиий устахоналар ва киностудияларнинг кенг шохобчалари ташкил қилинади.

Партия маданий муассасаларни мамлакат территориясида бир текисда жойлаштириш зарур деб ҳисоблайди, бундан мақсад — қишлоқ маданияти даражасини аста-секин шаҳар маданияти даражасигача кўтариш, янги ўзлаштирилаётган районларда маданий ҳаётнинг тез ривожланишини таъминлашдир.

Шаҳар қуриш маданияти, шаҳарларни ва аҳоли яшайдиган қишлоқ пунктларининг, ишлаб чиқариш ва маданий-маиший биноларнинг, уй-жойларнинг архитектура безаклари ва планировкаси катта аҳамиятга эга бўлади. Бадиий тасвир меҳнатга яна кўпроқ илҳомлантиради, турмушни безайди ва одамда олижаноб ҳислатлар туғдиради.

б) **Адабиёт ва санъатнинг тарбиявий ролининг кучайиши**

Оптимизм ва ҳаётбахш коммунистик идеялар билан суғорилган совет адабиёти ва санъати катта ғоявий-тарбиявий роль ўйнайди, совет кишисида янги дунё қурувчисига хос хислатларни ривожлантиради. Совет адабиёти ва санъати миллионларча кишилар учун шодлик ва илҳом манбаи бўлиб хизмат қилиши, уларнинг иродаси, ҳисси ва фикрларини ифодалаши, уларнинг ғоявий бойиши ва маънавий тарбияси учун восита бўлиб хизмат қилиши лозим.

Адабиёт ва санъатни ривожлантиришдаги бош йўл — халқ турмуши билан алоқани мустаҳкамлашдан, социалистик воқеликнинг бойликлари ва ранг-баранг томонларини ҳаққоний ва юксак бадиий равишда акс эттиришдан, янги, чинакам коммунистик воқеликни илҳом билан ва яққол гавдалантиришдан ҳамда жамиятнинг олға ҳаракат қилишига тўсқинлик қилувчи ҳамма нарсани фош этиб боришдан иборат.

Халқчиллик ва партиявийлик принципларига асосланган социалистик реализм санъатида турмушни бадиий ифодалашдаги дадил новаторлик жаҳон маданиятининг барча прогрессив традицияларидан фойдаланиш ва уларни ривожлантириш билан бирга қўшилади. Ёзувчилар, рассомлар, музикачилар, театр ва кино арбоблари олдида шахсий бадиий ташаббусни, юксак маҳоратни намоён қилиш учун, ранг-баранг ижодий формалар, стиллар ва жанрлар учун кенг имконият очилади.

Коммунистик партия адабиёт ва санъатнинг тўғри йўлдан ривожланиб бориши, уларнинг ғоявий ва бадиий даражаси тўғрисида ғамхўрлик қилиб, адабиёт ва санъат ходимларининг жамоат ташкилотлари ва ижодий союзлари фаолиятига ёрдам беради.

в) **Халқаро маданий алоқаларни ривожлантириш.**

Партия фан ва маданият ютуқларини ўзаро ўртоқлашиш, халқларнинг бир-бирини тушуниши ва дўстлиги манфаатларини кўзлаб, СССРнинг социалистик система мамлакатлари билан, шунингдек бошқа мамлакатлар билан маданий алоқаларини кенгайтиришни зарур, деб ҳисоблайди.

(Давоми тўртинчи бетда)

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ ПРОГРАММАСИ

(Боши бир, икки ва учинчи бетларда)

VI. СССРДА КОММУНИЗМ ҚУРИЛИШИ ВА СОЦИАЛИСТИК МАМЛАКАТЛАР ҲАМКОРЛИГИ

КПСС Совет Иттифоқида коммунизм қурилишини бутун жаҳон социалистик системаси халқлари томонидан коммунистик жамият қуришнинг таркибий қисми деб билади.

Айрим мамлакатларда социалистик революцияларнинг турли вақтларда бўлганлиги ҳамда уларда иқтисодий ва маданий тараққиётнинг турли даражада эканлиги социализм қуришни тугаллашнинг ва бу мамлакатларнинг коммунизм қурилишини кенг авж олдириш даврига киришининг турли вақтда бўлишини тақозо қилади. Бироқ социалистик давлатларнинг ягона жаҳон социализм системаси составида ривожланиши, бу системанинг қонуниятлари ва афзалликларидан фойдаланиш уларга **социализм қуриш муддатларини қисқартиш имконини беради, уларга озми-кўпми бир вақтда, бир тарихий давр мобайнида коммунизмга ўтиш истиқболини очиб беради.**

Биринчи бўлиб коммунизмга бораётган мамлакат бутун жаҳон социалистик системасининг коммунизм томон ҳаракатини осонлаштиради ва тезлаштиради. Совет Иттифоқи халқлари коммунизм қурар эканлар, бутун инсоният учун ҳали синалмаган йўллар очиб, бу йўлларнинг тўғрилигини ўз тажрибаларида синовдан ўтказмоқдалар, қийинчиликларни аниқламоқдалар, уларни енгиш воситаларини топмоқдалар, коммунистик қурилишнинг энг яхши форма ва методларини танлаб олмоқдалар.

Ижтимоий кучлар — ишчилар синфи, кооперативлашган деҳқонлар, халқ интеллигенцияси — ва ижтимоий хўжалик формалари (социалистик мулкнинг икки формасига асосланган корхоналар) Совет Иттифоқида ва бошқа социалистик мамлакатларда бир хил типда бўлганлиги сабабли СССРда ва бу мамлакатларда коммунизм қурилишининг асосий қонуниятлари ҳам, ҳар бир мамлакатнинг тарихий ва миллий хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда, умумий бўлади.

СССРда коммунизм қурилиши ҳар бир социалистик дўстлик мамлакатининг манфаатларига жавоб беради, чунки у жаҳон социалистик лагерининг иқтисодий қудрати ва мудофаа қобилиятини мустаҳкамлайди. СССРнинг бошқа социалистик мамлакатлар билан иқтисодий ва маданий ҳамкорлигини чуқурлаштириш учун, бу мамлакатларга кўрсатилаётган ёрдам ва кўмакни кенгайтириш учун тобора қулай имкониятлар вужудга келтиради.

КПСС шунга асосланадики, социалистик мамлакатлар ўртасидаги мавжуд иқтисодий муносабат формалари — ташқи савдо алоқалари, халқ хўжалик планларини мувофиқлаштириш, ишлаб чиқаришни ихтисослаштириш ва кооперативлаштириш — тобора ривожлана ва такомиллаша боради.

Социалистик тузум мамлакатлар ўртасида капитализмдан мерос қолган иқтисодий ва маданий тафовутни тугатиш учун, капитализм даврида иқтисодий жиҳатдан орқада қолган давлатларни янада тезроқ ривожлантириш ва мазкур давлатларнинг экономикаси ва маданиятини тўхтовсиз кўтариш учун, социалистик лагерь мамлакатларининг умумий тараққиёт даражасини баробарлаштириш учун шароит яратади. Бу, социализм иқтисодий системасининг афзалликлари билан, иқтисодий муносабатларда тенг ҳуқуқлилик, ўзаро ёрдам ва тажрибани ўртоқлашиш, жумладан, илмий-техника ютуқларини ўзаро айирбошлаш, илмий тадқиқот ишларини мувофиқлаштириш, саноат объектларини биргаликда қуриш, табиий ресурсларни ишга солишда ҳамкорлик қилиш йўли билан таъминланади. Ҳар томонлама қардошларча ҳамкорликдан ҳар бир социалистик мамлакат, умуман жаҳон социализм системаси манфаат кўради.

Социализм ва коммунизм қуриш манфаатлари ҳар бир социалистик мамлакатдан ўз миллий хўжалигини мустаҳкамлаш ва ривожлантириш йўлидаги куч-ғайратни бутун социалистик дўстлик доирасидаги иқтисодий ҳамкорликни мустаҳкамлаш ва кенгайтириш йўлидаги куч-ғайрат билан қўшишни талаб қилади. Социалистик мамлакатлар экономикасини юксалтириш ва унинг умумий даражасини бараварлаштиришга, аввало, ҳар бир мамлакатнинг ўз ички ресурсларидан тўла фойдаланиши йўли билан, халқ хўжалигига раҳбарлик қилиш форма ва методларини яхшилаши, социалистик хўжалик юритишнинг ленинча принцип ва методларини изчил қўллаб бориши, жаҳон социалистик системасининг афзалликларидан самарали фойдаланиши йўли билан эришилади.

Коммунизм қуриш учун моддий шарт-шароит яратиш ҳар бир мамлакат халқининг яратувчилик меҳнати асосида, унинг социалистик системани мустаҳкамлашдан иборат умумий ишга қўшаётган ҳиссасининг доимо кўпайиб бориши асосида амалга оширилади. Бунга қуйидагилар хизмат қилади: социалистик қурилишда планли, пропорционал ривожланиш қонунини қўлланиш; халқ оммасининг ижодий ташаббусини ва меҳнат активлигини кенг авж олдириш; ихтиёрийлик, ўзаро фойдалилик ва илмий-техника даражасини ҳар томонлама ошириш асосида жаҳон социалистик системаси доирасида халқ хўжалик планларини мувофиқлаштириш, ихтисослаштириш ва кооперативлаштириш йўли билан халқаро меҳнат тақсимоти системасини доим такомиллаштириб бориш; коллектив тажрибани ўрганиш; ҳамкорлик ва қардошларча ўзаро ёрдамни мустаҳкамлаш; моддий манфаатдорлик ва жамият бахт-саодати учун меҳнат қилишга бўлган маънавий стимулларни ҳар томонлама ривожлантириш принципларига оғишмай амал қилиш, меҳнат ва истеъмол меъёри устидан контролни амалга ошириш.

Социализм халқлар ва мамлакатларни бир-бирига яқинлаштиради. Хўжалик, ижтимоий-сиёсий ва маданий ҳаётнинг барча соҳаларида кенг ҳамкорлик қилиш процессида жаҳон социализмининг умумий иқтисодий базаси мустаҳкамланиб боради.

Жаҳон социализм системасига хос бўлган объектив қонуниятлар, социалистик жамият ишлаб чиқарувчи кучларининг ривожланиши, социалистик мамлакатлар халқларининг ҳаётий манфаатлари айрим миллий хўжаликларнинг тобора кўпроқ яқинлашиб боришини тақозо қилади. В. И. Ленин башорат қилганидек, ғалаба қозонган ишчилар синфи томонидан бир ягона план бўйича тартибга солиниб турадиган келажак жаҳон коммунистик хўжалигини вужудга келтириш тенденцияси ривожлана боради.

КПСС бошқа социалистик мамлакатларнинг коммунистик партиялари билан биргаликда қуйидагиларни ўз вазифалари деб ҳисоблайдилар:

сиёсий соҳада — жаҳон социалистик системасини ҳар томонлама мустаҳкамлаш, тўла тенгҳуқуқлилик ва ихтиёрий ҳамкорлик асосларида барча социалистик мамлакатлар билан қардошлик муносабатларини ривожлантириш, умумий тинчлик учун, коммунизмнинг тўла тантанаси учун биргаликда кураш олиб бориш мақсадида социалистик дўстлик давлатларининг сиёсий консолидациясини мустаҳкамлаш;

иқтисодий соҳада — социалистик мамлакатлар ўртасида товар оборотини кенгайтириш, халқаро социалистик меҳнат тақсимотини ривожлантириш, социалистик давлатлар ўртасидаги перспектив хўжалик планларни, ижтимоий меҳнатни энг кўп иқтисод қилишга эришишни кўзда тутиб, тобора чуқурроқ мувофиқлаштириш, жаҳон социалистик хўжалик тараққиётини тезлаштириш, илмий-техника ҳамкорлигини мустаҳкамлаш;

маданият соҳасида — социалистик мамлакатлар халқларининг маданий ҳамкорлиги ва алоқаларининг, маданий ютуқларни ўзаро айирбошлашнинг барча формаларини доимо ривожлантириб бориш, фан, адабиёт ва санъат ходимларининг биргаликдаги ижодий фаолиятини рағбатлантириш; миллий маданиятларнинг бир-бирини бойитишига социалистик миллатларнинг ҳаётий ва маънавий хусусиятларини яқинлаштиришга актив ёрдам қилиш.

КПСС ва совет халқи социализм ва коммунизм қурилишида социалистик дўст мамлакатлар халқларининг ҳаммасига ёрдам кўрсатиш учун қўлидан келган ҳамма чораларни кўради.

VII. КОММУНИЗМ ҚУРИЛИШИ КЕНГ АВЖ ОЛДИРИЛГАН ДАВРДА ПАРТИЯ

СССРда социализм ғалаба қозониши, совет жамияти бирлигининг мустаҳкамланиши натижасида ишчилар синфининг Коммунистик партияси совет халқининг авангардига айланди, бутун халқ партияси бўлиб қолди, ижтимоий ҳаётнинг барча томонларига ўзининг етакчи таъсирини кенгайтирди. Партия — давримизнинг, буюк революцион ўзгаришларни амалга ошираётган совет халқининг ақл-идроки, шон-шарафи ва виждонидир. Партия келажакка сезгирлик билан қарайди, халққа олға ҳаракат қилишнинг илмий жиҳатдан асосланган йўлларини очиб беради, оммада буюк ғайрат қўзғатади, оммани улуғвор вазифаларни ҳал қилиш томон олиб боради.

Коммунизм қурилиши авж олдирилган давр совет жамиятининг раҳбар ва етакчи кучи бўлган **Коммунистик партиянинг роли ва аҳамиятининг янада ўсиши билан характерланади.**

Коммунистик жамият ўтмишдаги барча социал-иқтисодий формациялардан фарқли ўлароқ, стихияли равишда таркиб топмайди, балки марксчи-ленинчи партия раҳбарлик қилаётган халқ оммасининг онгли ва маълум мақсадга қаратилган фаолияти натижасида таркиб топиб боради. Меҳнаткашларнинг энг илғор вакилларини ўз сафларида бирлаштирган, омма билан яқиндан боғланган, халқ орасида чексиз иззат-обрўга эга бўлган, жамият тараққиёти қонунларини билиб олган Коммунистик партия коммунизм қуриш соҳасидаги барча ишларга тўғри раҳбарликни таъминламоқда, бу ишларга ташкилий, планли, илмий жиҳатдан асосланган характер бермоқда.

Совет жамияти ҳаётининг янги тараққиёт босқичида партия ролининг ошувини қуйидагилар тақозо қилади:

— сиёсий ва ташкилий раҳбарликнинг янада юқорироқ даражада бўлишини талаб қилувчи коммунистик қурилиш вазифалари миқёсининг ўсиши ва бу вазифаларнинг мураккаблиги;

— халқ оммаси активлигининг ўсиши, янгидан-янги миллион-миллион меҳнаткашларнинг давлат ишларини ва ишлаб чиқаришни бошқаришга жалб этилиши;

— социалистик демократиянинг янада ривожланиши, жамоат ташкилотлари ролининг ошиши, иттифоқчи республикалар ва маҳаллий ташкилотлар ҳуқуқларининг кенгайиши;

— илмий коммунизм назариясининг, уни ижодий ривожлантириш ва пропаганда қилиш аҳамиятининг тобора ўсиб бориши, меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялашни кучайтириш ва кишилар онгидаги ўтмиш саркитларини йўқотиш учун курашни кучайтириш зарурлиги.

Коммунизм қурилиши кенг авж олган даврга партиянинг ўзининг ривожланишидаги, унинг сиёсий, идеологик ва ташкилий ишларининг ривожланишидаги янги, янада юқорироқ босқич мос келади. Партия оммага, коммунизмнинг моддий-техника базасини яратишга, жамиятнинг маънавий турмушини ривожлантиришга раҳбарлик қилиш даражасининг коммунизм қуриш даврининг ўсиб борувчи талабларига жавоб бериши учун ўз фаолиятининг формалари ва методларини узлуксиз такомиллаштириб боради.

Партия, коммунистик жамият қураётган халқнинг илғор отряди сифатида, ўз ички партия турмушини ташкил қилишда ҳам олдинда бормоғи, коммунистик ижтимоий ўз-ўзини идора қилишнинг энг мукаммал формаларини ишлаб чиқишда намуна ва ўрнак кўрсатмоғи лозим.

Партия турмушининг қонуни — партия турмушининг ленинча нормаларига ҳамда коллектив раҳбарлик принципига сўзсиз риоя қилиш, партия органлари ва уларнинг ходимларининг партия оммаси олдидаги масъулиятини ошириш, барча коммунистларнинг активлиги ва ташаббусини оширишни, уларнинг партия сиёсатини ишлаб чиқиш ва амалга оширишда иштирок этишини таъминлаш, танқид ва ўз-ўзини танқидни кучайтиришдир. Бу — партиянинг ўзининг ғоявий ва ташкилий жиҳатдан мустаҳкамлигининг, партия сафлари бирлиги ва жипслигини мустаҳкамлашнинг, партия ички демократиясини ҳар томонлама ривожлантириш ва шу асосда барча партия кучларини активлаштириш, омма билан алоқани мустаҳкамлашнинг зарур шартидир.

Партия турмушининг ленинча принциплари шахсга сиғиниш билан ва бу билан боғлиқ бўлган коллектив раҳбарликни бузиш, партия ички демократиясини ва социалистик қонунчиликни бузиш билан муроса қилолмайди. Шахсга сиғиниш партия ролининг ва халқ оммаси ролининг камситилишига олиб боради, партия ғоявий турмушининг ҳамда меҳнаткашлар ижодий активлигининг ривожланишини бўғиб қўяди.

Ленинча коллектив раҳбарлик принципини изчил амалга ошириш, раҳбар партия органларига янги, соғлом партия кучларининг кўплаб келишини таъминлаш, кекса ва ёш кадрларнинг ҳар иккисидан тўғри фойдалана билиш мақсадида, шунингдек айрим ходимларнинг танҳо ўзлари ҳоким бўлиб олишларига имкон бермаслик ва уларнинг коллектив контроли остидан чиқиб қолиш ҳолларининг олдини олиш учун партия қуйидаги тадбирларни амалга оширишни зарур деб ҳисоблайди:

а) Партиянинг сайлаб қўйиладиган барча органлари составини — бошланғич партия ташкилотларидан тортиб Марказий Комитетгача барча органлари составини муайян пропорцияларда системали суратда янгилаб туриш практикасини жорий қилиш, бунда раҳбарликнинг алмашлаб туришини таъминлаш.

Навбатдаги ҳар бир сайловда КПСС Марказий Комитети ва унинг Президиуми составининг камида тўртдан бир қисми янгиланади. Президиум аъзолари, қоида тариқасида, кўпи билан кетма-кет уч чақириқ давомида сайланадилар. Партиянинг у ёки бу арбоблари, катта обрў қозонганликлари, юксак сиёсий, ташкилотчилик ва бошқа сифатларга эга бўлганликлари сабабли, раҳбарлик органларига кетма-кет узоқ муддатга сайланишлари мумкин. Бундай ҳолда тегишли номзод ёпиқ (яширин) овоз бериш вақтида овозларнинг камида тўртдан уч қисми берилган тақдирдагина сайланган ҳисобланади.

Иттифоқчи республикалар Компартиялари Марказий Комитетлари, ўлка, область комитетлари составининг навбатдаги ҳар бир сайловда камида учдан бир қисми янгиланади, округ, шаҳар ва район партия комитетлари составининг, бошланғич партия ташкилотлари, партия комитетлари ёки бюроси составининг камида ярми янгиланади. Шу билан бирга мазкур раҳбар партия органларининг аъзолари узоғи билан кўп деганда кетма-кет уч муддатга сайланишлари мумкин. Бошланғич партия ташкилотларининг секретарлари кўпи билан икки муддатга кетма-кет сайлана олади.

Партия ташкилоти у ёки бу ходимни, унинг сиёсий ва ишчанлик сифатига қараб, раҳбар органлар составига узоқроқ муддатга ҳам сайлаши мумкин. Бундай ҳолда сайланиш учун овоз беришда қатнашган коммунистлар овозининг камида тўртдан уч қисмини олиш талаб қилинади.

Раҳбар партия органининг составидан бу составда бўлиш муддати тугаганлиги сабабли чиқиб қолган партия аъзолари кейинги сайловларда яна сайланишлари мумкин.

Белгилансинки, КПСС Марказий Комитети составидан ва бошқа раҳбар органлар составидан чиқариш тўғрисидаги қарор фақат ёпиқ (яширин) овоз бериш йўли билан, шу орган ҳамма аъзолари составининг камида учдан икки қисми бу қарорга овоз берган тақдирдагина қабул қилиниши мумкин.

б) Партия ташкилотларида пастдан юқоригача, шу жумладан алоҳида шароитда ишловчи партия ташкилотларида (армия, флот)сайлаб қўйилиш ва ҳисоб бериш принципини қўлланиш кенгайтирилсин.

в) Партия мажлислари, конференциялари, съездларининг, партия комитетлари пленумларининг ва бошқа коллектив органларининг роли оширилсин. Партияда унинг сиёсати ва амалий фаолиятига оид масалаларни эркин ва амалий муҳокама қилиш учун, мунозарали ёки етарли аниқ бўлмаган масалалар юзасидан ўртоқлик дискуссиялари ўтказиш учун қулай шароит таъминлансин.

г) Маош тўланадиган партия аппарати муттасил қисқартиб борилсин, коммунистлар штатсиз ходимлар сифатида ижтимоий иш тартибида кенгроқ жалб этилсин.

д) Синалган иш методи бўлган, хато ва камчиликларни аниқлаш ва тузатиш, кадрларни тўғри тарбиялаш йўли бўлган танқид ва ўз-ўзини танқид ҳар томонлама ривожлантирилсин.

Коммунизм қурилиши авж олдирилган даврда партия аъзосининг роли ва масъулияти яна кўпроқ ошади. Коммунист ўзининг хулқи билан ишлаб чиқаришда, ижтимоий ва шахсий турмушда коммунистик муносабатларни ривожлантириш ва мустаҳкамлаш учун курашда юксак ўрнак кўрсатиши, коммунистик ахлоқ принцип ва нормаларига риоя қилиши лозим. КПСС энг онгли ва актив меҳнаткашлар ҳисобидан ўз сафларини тўлдириб туради, коммунист деган номни соф сақлайди ва юқори тутади.

Партия ички демократиясининг ривожланиши коммунистлар активлигининг ўсишини ва олижаноб коммунистик идеалларни амалга ошириш учун коммунистлар масъулиятининг ошишини таъминлайди, уларда ҳамма соҳада партия принципларига, унинг юксак мақсадларига тўла мувофиқ суратда ҳаракат қилиш ва иш кўришга ички, узвий эҳтиёж ҳиссини тарбиялашга ёрдам қилади.

Партия бундан буён ҳам ўз сафларининг бирлиги ва монолитлигини мустаҳкамлаб боради, марксизм-ленинизм байроғини покиза сақлайди. Партия ўз воситалари арсеналида КПСС Уставида назарда тутилган ташкилий гарантияларни, марксча-ленинча партиявийлик билан келиша олмайдиган фракциячилик ва гуруҳбозликнинг ҳар қандай кўринишларига қарши ташкилий гарантияларни сақлайди. **Партиянинг бузилмас ғоявий ва ташкилий жипслиги унинг енгилмаслигининг энг муҳим манбаи, коммунистик қурилишнинг улуғ вазифаларини муваффақиятли ҳал этишнинг гаровидир.**

Халқ — коммунизм қурилишининг ҳал қилувчи кучидир. **Партия халқ учун яшайди, халққа хизмат қилишни ўз фаолиятининг маъноси деб билади.** Партиянинг халқ билан алоқаларининг янада кенгайиши ва чуқурлашиши коммунизм учун курашда муваффақият қозонишнинг зарур шартидир. Партия ички ва ташқи сиёсатнинг энг муҳим масалалари юзасидан меҳнаткашлар билан доим маслаҳатлашишни, бу масалаларни умумхалқ муҳокамасига олиб чиқишни, партиясизларни ўзининг бутун ишида қатнашишга кенг жалб этишни ўзининг бурчи деб ҳисоблайди. Социалистик демократия қанча кўп ривожланса, партиянинг меҳнаткашлар орасида олиб борадиган ишлари шунча чуқур ва ҳар томонлама бўлади, унинг оммага таъсири шунча кучли бўлади.

Партия Советлар, касаба союзлари, комсомол ва меҳнаткашларнинг бошқа оммавий ташкилотлари фаолиятининг кенгайиши ва яхшиланишига, омманинг ижодий ғайрати ва ташаббусининг ривожланишига, СССРдаги барча халқларнинг бирлиги ва дўстлигининг мустаҳкамланишига бутун чоралар билан ёрдам қилади.

КПСС — халқаро коммунистик ва ишчилар ҳаракатининг ажралмас таркибий қисмидир. Пролетар интернационализмининг синалган марксча-ленинча принциплари бундан буён ҳам партия оғишмай амал қилиб борадиган мустаҳкам принциплар бўлиб қолади.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси бундан буён ҳам халқаро коммунистик ҳаракат бирлигини мустаҳкамлайди, барча коммунистик ва ишчи партиялар билан қардошлик алоқаларини кучайтиради, янги жаҳон уруши хавфига қарши, меҳнаткашларнинг манфаатлари учун, тинчлик, демократия ва социализм учун биргаликда кураш олиб бориш мақсадида ўз ҳаракатларини жаҳон коммунистик ҳаракатининг барча отрядлари куч-ғайрати билан мувофиқлаштиради.

* * *

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси коммунизм қуриш юзасидан белгилаган ишлар программаси ана шундай.

СССРда коммунизм қуриш инсониятнинг кўп асрли бутун тарихи мобайнида эришган буюк ғалабаси бўлади. Коммунизмнинг порлоқ чўққилари томон қўйилган ҳар бир янги қадам барча мамлакатлардаги меҳнаткашлар оммасини илҳомлантиради, барча халқларни социал ва миллий зулмдан озод қилиш учун курашда жуда катта маънавий мадад бўлади, марксизм-ленинизм идеяларининг бутун дунё миқёсида тантана қилишини тезлаштиради.

Совет халқи коммунизм неъматларидан фойдалана бошлаганда ер юзидаги юз миллионларча янги кишилар: «Биз коммунизм тарафдоримиз!», деб айтадилар. Коммунизм идеялари бошқа мамлакатларга қарши урушиш йўли билан эмас, балки жамиятни мукаммал ташкил қилиш намунаси билан, ишлаб чиқарувчи кучларни равнақ топтириш, инсониятнинг бахт-саодати ва фаровонлиги учун барча шароитларни яратиш билан халқ оммасининг фикр-зикри ва қалбини ўзига қаратиб олади.

Ижтимоий тараққиёт кучлари барча мамлакатларда муқаррар суратда ўсиб боради, бу эса Совет Иттифоқидаги коммунизм қурувчиларга мадад бўлади.

Партия: халқ — тарихни яратувчидир, коммунизм қуриш — халқ ишидир, унинг куч-ғайрати, ақл-идроки самарасидир, деган марксча-ленинча қоидага асосланади. Коммунизм ғалабаси кишиларга боғлиқ, коммунизм ҳам кишилар учун қурилади. Ҳар бир совет кишиси ўз меҳнати билан коммунизм тантанасини яқинлаштиради. Коммунистик қурилиш муваффақиятлари ҳаммага мўл-кўлчилик ва қувноқ турмуш бағишлайди. Совет Ватанининг куч-қудратини, шон-шарафи ва шуҳратини янада юқори кўтаради.

Партиянинг ишончи комилки, совет кишилари КПССнинг янги Программасини ўзининг жонажон, энг муҳим иши деб, ўз ҳаётининг буюк мақсади ва коммунизм қуриш учун умумхалқ курашининг байроғи деб қабул қилади. Партия барча коммунистларни, бутун совет халқини — эркак ва аёл ишчиларни, эркак ва аёл колхозчиларни, ақлий меҳнат ходимларини ўз куч-ғайратларини Программада белгиланган тарихий вазифаларни муваффақият билан бажаришга сарф қилишга чақиради.

СОВЕТ ХАЛҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯНИНГ СИНАЛГАН РАҲБАРЛИГИДА, МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМ БАЙРОҒИ ОСТИДА СОЦИАЛИЗМ ҚУРДИ.

СОВЕТ ХАЛҚИ ПАРТИЯ РАҲБАРЛИГИДА, МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМ БАЙРОҒИ ОСТИДА КОММУНИСТИК ЖАМИЯТ ҚУРАДИ.

ПАРТИЯ ТАНТАНАЛИ СУРАТДА ЭЪЛОН ҚИЛАДИКИ, СОВЕТ КИШИЛАРИНИНГ ҲОЗИРГИ АВЛОДИ КОММУНИЗМ ДАВРИДА ЯШАЙДИ!

ХУШ КЕЛИБСИЗ, АЗИЗ ДЎСТЛАР!

КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукуматининг таклифига биноан Румыния ишчи партияси Марказий Комитетининг биринчи секретари, Румыния Халқ Республикаси Давлат кенгашининг раиси ўртоқ Георге Георгиу-Деж бошлиқ Румыния Халқ Республикасининг партия-ҳукумат делегацияси расмий дўстона визит билан 31 июлда Москвага келди.

Москва қардош румин халқи вакилларини ниҳоятда очиқ чеҳра ва самимият билан кутиб олди. Кеча ўн минглаб москваликлар азиз меҳмонларни кутиб олиш учун пойтахт кўчаларига чиқдилар. Киев вокзали ёнидаги майдон у чеккасидан бу чеккасига қадар одамлар билан лиқ тўла.

Ўртоқ Георге Георгиу-Дежни ва у бошлиқ партия-ҳукумат делегацияси аъзоларини кутиб олмоқ учун Л. И. Брежнев, Ф. Р. Козлов, А. И. Микоян, Н. А. Муҳитдинов, Д. С. Полянский, Н. С. Хрушчев, М. Г. Первухин, Г. И. Воронов ўртоқлар, СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосарлари, СССР министрлари, СССР Давлат комитетларининг раислари ва бошқа кишилар келдилар.

Кутиб олаётганлар орасида СССР даги дипломатия вакилликларининг бошлиқлари, Румыния Халқ Республикаси элчихонасининг дипломатик составн бор.

...Соат 14-30 минут. Румыния Халқ Республикаси партия-ҳукумат делегациясининг махсус поезди перрон ёнида тўхтайди. Георге Георгиу-Деж, Румыния Ишчи партияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Румыния Халқ Республикаси Министрлар Советининг раиси И. Г. Маурер ўртоқлар ва делегациянинг бошқа аъзолари вагондан чиқиб келадилар.

РУМИНИЯ ПАРТИЯ-ҲУКУМАТ ДЕЛЕГАЦИЯСИНИ МОСКВАДА КУТИБ ОЛИШ

<>

Н. С. Хрушчев ва Л. И. Брежнев ўртоқлар, бошқа совет раҳбарлари улар билан самимий кўришадилар ва қучоқлашадилар.

Меҳмонлар ва совет раҳбарлари вокзал ёнидаги майдонга чиқадилар, бу ерда уларни минглаб москваликлар самимий қарсаклар билан кутиб оладилар. КПСС Марказий Комитетининг Биринчи секретари, СССР Министрлар Советининг Раиси Н. С. Хрушчев келган меҳмонларга нутқ билан мурожаат қилиб, ўртоқ Георге Георгиу-Дежни, Румыния партия-ҳукумат делегация аъзоларини қардошларча табриклади. Румыния Ишчи партияси Марказий Комитетининг биринчи секретари, Румыния Халқ Республикаси Давлат кенгашининг раиси Георге Георгиу-Деж жавоб нутқи сўзлади. Уларнинг нутқлари зўр эътибор билан тингланди ва бир неча бор қарсаклар билан бўлиниб турди.

Г. Георгиу-Деж, И. Г. Маурер, Н. С. Хрушчев, Л. И. Брежнев ўртоқлар очиқ машинага ўтирадилар ва мотоциклчилар фахрий эскорти ҳамроҳлигида Румыния Халқ Республикаси партия-ҳукумат делегацияси бошлиғи учун ажратилган резиденцияга йўл оладилар. Бутун йўл давомида уларни москваликлар хурсандчилик билан табрикладилар. (ТАСС).

КПСС Программасининг проекти ҳар бир совет кишисига тушунтириб берилиши керак

ВЦСПС ПРЕЗИДИУМИНИНГ ҚАРОРИ

МОСКВА, 31 июль. (ТАСС). Бугун Бутуниттифоқ касаба союзлари Марказий советининг президиуми КПСС Программаси проекти эълон қилиниши муносабати билан қарор қабул қилди.

Қарорда айтиладики, партиянинг яқинда бўладиган съездида КПСС янги Программасининг қараб чиқилиши ва қабул қилиниши оламшумул тарихий аҳамиятга эга воқеадир. Янги Программа улуғ марксча-ленинча таълимотни ижодий тарзда ривожлантириб, Совет Иттифоқида социализм қурилиши тажрибаси, халқаро коммунистик ва ишчи ҳаракати ғалабалари тажрибаси асосида коммунизмнинг нуроний биносини қуришнинг конкрет йўлларини белгилайди, Совет мамлакатининг яқин 20 йил ичидаги тараққиётининг равшан перспективасини белгилаб беради. Совет касаба союзлари коммунистик қурилиш вазифаларини амалга оширишда муҳим роль ўйнайдилар.

ВЦСПС президиуми ўз қарорида касаба союз Советларига, касаба союзларининг марказий, республика, ўлка, область комитетлари, фабрика-завод ва маҳаллий комитетларига корхона, совхоз, муассасалар ва ўқув юртлари ишчилари ва хизматчиларининг йиғилишларида КПСС Программасининг проектини меҳнаткашларга кенг тушунтиришни топширди. Назарий масалаларни ҳаёт билан, корхона ва муассаса коллективларининг конкрет вазифалари билан маҳкам боғлаб олиб бориш зарур.

Клубларда, маданият уйлари ва саройларида, қизил бурчакларда ва кутубхоналарда партия программаси проектига бағишланган адабиёт виставкаларини, фотовитриналарни ташкил этиш; тематик кечалар, оғзаки журналлар уюштириш, КПСС Программаси проекти тўғрисидаги адабиётни кенг пропаганда қилиш керак. Касаба союз нашриётига касаба союзларининг коммунизм қурилишидаги ролини акс эттирадиган оммабоп брошюра ва плакатлар нашр этиш топширилди.

Касаба союз ташкилотларининг вазифаси — партия яқин 20 йил ичида мамлакатимиз учун очиб берадиган илҳомбахш истиқболларни ҳар бир совет кишисига тушунтириб беришдан иборат.

Н. С. ХРУШЧЕВ АФРИКА МАМЛАКАТЛАРИ ДИПЛОМАТИЯ ВАКИЛЛАРИНИ ҚАБУЛ ҚИЛДИ

31 июлда СССР Министрлар Советининг Раиси Н. С. Хрушчев Кремлда Бирлашган Араб Республикасининг элчиси Муҳаммад Мурод Ғолиб жанобларини, Гана Республикасининг элчиси Жон Б. Эллиот жанобларини, Гвинея Республикасининг элчиси Сори Каба жанобларини, Марокаш элчиси Башир бин Аббос жанобларини, Судан Республикасининг элчиси Ёқуб Усмон жанобларини, Тунис Республикасининг элчиси Аҳмад Мастирий жанобларини, Мали Республикасининг муваққат ишлар вакили А. Диалло Терно жанобларини, Сомали Республикасининг муваққат ишлар вакили Аҳмад Муҳаммад Адан жанобларини ва Эфиопия муваққат ишлар вакили А. Темтим жанобларини уларнинг илтимосига кўра қабул қилди.

Африка мамлакатларининг дипломатия вакиллари Франция мустамлакачиларининг Бизертада Тунисга қарши агрессияси муносабати билан ўз ҳукуматларининг позицияси тўғрисида СССР Министрлар Советининг Раисига маълумот бердилар.

Совет ҳукуматининг бошлиғи Н. С. Хрушчев суҳбат давомида Африка мамлакатлари вакиллари томонидан қўйилган масала юзасидан, шунингдек умуман Совет Иттифоқининг Африка давлатлари ва бошқа давлатларнинг ўз мустақиллигини мустаҳкамлашга, ўз территорияларида жойлашган чет эл ҳарбий базаларини тугатишга қаратилган ҳаракатларини қўллаб-қувватлаши масаласи юзасидан Совет Иттифоқининг позициясини баён қилиб берди.

Н. С. Хрушчев Франция мустамлакачиларининг агрессияси натижасида Тунис Республикасининг берган қурбонлари муносабати билан Тунис ҳукумати ва халқига ҳамдардлик ва таъзия изҳор қилди.

Н. С. Хрушчев билан Африка мамлакатлари вакилларининг суҳбати дўстона вазиятда ўтди.

Суҳбат вақтида СССР ташқи ишлар министри А. А. Громико ва СССР Ташқи ишлар министрлигининг 1-Африка бўлими мудири А. А. Шведов ҳозир бўлдилар.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Программасининг проекти «Коммунист» журналида эълон қилинди

КПСС Марказий Комитетининг назарий ва сиёсий журнали «Коммунист»нинг навбатдаги, 11-сони босмадан чиқди. Журналнинг бу сонида **Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Программасининг проекти** эълон қилинган.

Шу сонда «Давримизнинг коммунистик манифести» сарлавҳали бош мақола, М. Морозов, П. Родионовнинг «Коммунистик меҳнат учун курашнинг бош йўлида», К. Орловскийнинг «Колхозлар — деҳқонлар учун коммунизм мактаби» деган мақолалари босилган.

Журналда Ю. Цеденбал доклади — «Мўғулистон Халқ революцион партияси Марказий Комитетининг партия XIV съездига ҳисобот доклади»нинг тўла тексти босилган.

ОБЛАСТЬ ПИЛЛА ТАЙЁРЛАШ МАЖБУРИЯТИНИ БАЖАРДИ

Тошкент областининг пиллачилари ажойиб меҳнат ғалабасига эришдилар. Улар КПСС XXII съезди шарафига бошланган мусобақага қўшилиб, пилла етиштириш ва давлатга сотиш юзасидан олган социалистик мажбуриятларини муддатидан илгари, 29 июлда бажардилар.

Давлатга ҳаммаси бўлиб 12.420 центнер пилла етказиб берилди. Кўпгина колхоз ва совхозлар қурт боқишнинг прогрессив агротехникаси ва жадал усулини кенг қўлланиш йўли билан пилладан мўл ҳосил олдилар.

Калинин районининг пиллачилари ўз социалистик мажбуриятларини 113,9 процент бажардилар, ҳар қути қурт уруғидан ўртача 63,7 килограммдан пилла олдилар. Оҳангарон, Пискент, Оржоникидзе ва Юқори Чирчиқ районларининг пиллачилари ҳам ана шундай юқори кўрсаткичларга эришдилар.

Оржоникидзе районидаги «Қизил Ўзбекистон» колхозининг З. Матқобулова, Хрушчев номли колхознинг Ж. Жалилова, Калинин районидаги Охунбобоев номли колхознинг Н. Акбарова, Янгийўл районидаги Калинин номли колхознинг Л. Мирубоева ўртоқлар бошлиқ звенолари ва бошқалар ҳар қути қурт уруғидан 100 килограммдан ошириб пилла олишга муваффақ бўлдилар.

Давлатга пилла топшириш давом эттирилмоқда. Область пиллачилари мамлакатга мажбуриятдагига қўшимча равишда яна 50 центнер пилла етказиб беришга аҳд қилдилар.

Редактор М. ҚОРИЕВ.

«Қизил Ўзбекистон» «Правда Востока» ва «Ўзбекистони Сурх» бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри.
Р. 09249. Нашр. В. 1651.